

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ»**

Центр підготовки магістрів публічної служби і професійних суддів

Кафедра економіки та
менеджменту

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В
УКРАЇНІ**

Виконав: здобувач вищої освіти 2 курсу
денної форми навчання
галузі знань

28 – Публічне управління та адміністрування,
спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування

Антон СМІРНОВ

Керівник: к.е.н., доц. Вячеслав КОТЛУБАЙ

Рецензент: д.е.н., проф. Ольга КІБІК

м. Одеса – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	7
1.1. Поняття, види та причини інфляції	7
1.2. Організаційно-правові інструменти державного регулювання інфляції в Україні	21
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФЛЯЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ	31
2.1. Аналіз процесу управління інфляцією в Україні	31
2.2. Іноземний досвід потенціалу управління інфляцією	36
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	46
3.1. Розвиток інструментів монетарної політики для контролю інфляції	46
3.2. Адаптація іноземного досвіду реалізації фіскальної політики задля оптимізації рівня інфляції в Україні	57
Висновки до розділу 3	68
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

Вступ

Інфляційні процеси є одним з найбільш складних та багатогранних явищ в економічній системі будь-якої держави. Особливої актуальності проблематика державного регулювання інфляції набуває в умовах сучасних викликів, з якими стикається економіка України. Військова агресія, порушення виробничих та логістичних ланцюгів, значні бюджетні видатки на оборону, втрата частини виробничого потенціалу та людського капіталу створюють безпрецедентний тиск на цінову стабільність в країні.

Актуальність дослідження державного регулювання інфляційних процесів в Україні обумовлена низкою факторів. По-перше, в умовах воєнного стану традиційні механізми монетарного регулювання потребують суттєвої адаптації та переосмислення, оскільки класичні інструменти можуть виявитися недостатньо ефективними або навіть контрпродуктивними. По-друге, необхідність фінансування значних оборонних видатків створює додатковий інфляційний тиск через монетизацію дефіциту бюджету, що вимагає пошуку оптимального балансу між забезпеченням обороноздатності та збереженням макроекономічної стабільності. По-третє, порушення нормального функціонування ринкових механізмів через війну (зокрема, в частині логістики, виробництва, зовнішньої торгівлі) створює структурні диспропорції, які посилюють інфляційні процеси та вимагають комплексного державного реагування.

Варто зазначити, що науковий інтерес до проблематики державного регулювання інфляції виявляли численні закордонні та вітчизняні науковці, серед яких можна виділити: Creel J., Geerolf G., John McDermott, Kuroda Iwao, Levasseur S., Rebecca Williams Inflation, Бартко М.Т., Бахшієва А. А., Груй А., Гуртовий Ю.В., Данилів І.Л., Єріс Л.М., Іванов Р.В., Ільчук П.Г., Клименко О. В., Коць О.О., Кравченко С., Круш П. В., Олексенко Р.І., Шинкар А.М. Однак,

не дивлячись на числення наукові праці, проблема державного регулювання інфляційних процесів в Україні залишається актуальною.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів державного регулювання інфляційних процесів в Україні в умовах кризових явищ та воєнного стану.

Відповідно до поставленої мети, вирішено такі завдання:

- розкрито поняття, види та причини інфляції;
- досліджено організаційно-правові інструменти державного регулювання інфляції в Україні
- проаналізовано процес управління інфляцією в Україні;
- здійснено огляд іноземного досвіду потенціалу управління інфляцією;
- охарактеризовано розвиток інструментів монетарної політики для контролю інфляції;
- систематизовано підходи щодо адаптації іноземного досвіду реалізації фінансової політики задля оптимізації рівня інфляції в Україні.

Об'єктом дослідження є інфляційні процеси в економіці України та система їх державного регулювання.

Предметом дослідження є організаційно-правові засади державного регулювання інфляційних процесів в Україні.

Для дослідження процесів державного регулювання інфляційних процесів в Україні використовувалися різні загальнонаукові та спеціальні методи, що сприяли об'єктивному аналізу та розумінню отриманих результатів. Наукова абстракція допомогла узагальнити та виокремити ключові аспекти державного регулювання інфляції. Дедукція дозволила сформулювати конкретні гіпотези щодо регулювання інфляційних процесів на основі загальних принципів і теорій. Індукція, спираючись на спостереження та аналіз фактів, підтвердила або спростувала ці гіпотези. Синтез та аналіз забезпечили комплексний розгляд теоретичних і практичних аспектів державного регулювання інфляції. Аналіз розкрив особливості та закономірності даних, що стосуються управління інфляційними процесами.

Моніторинг і оцінка систематизували спостереження та оцінювання процесів і результатів державного регулювання інфляції. Використання цих методів дозволило оцінити ефективність правового регулювання інфляції в Україні, проаналізувати проблеми, з якими стикається країна в умовах кризи та воєнного стану, а також дослідити іноземний досвід регулювання інфляції.

Інформаційною основою дослідження є законодавчі та нормативні документи, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, що стосуються державного регулювання інфляційних процесів.

Практична цінність даного дослідження полягає в розробці рекомендацій для вдосконалення державного регулювання інфляційних процесів в Україні, що сприятиме зниженню рівня інфляції, стабілізації економіки та підвищенню якості життя населення.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі та систематизації теоретичних і практичних аспектів державного регулювання інфляційних процесів в умовах кризових явищ та воєнного стану в Україні.

Структура роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

1.1. Поняття, види та причини інфляції

В умовах сучасної економіки України питання регулювання інфляційних процесів стає одним з найважливіших аспектів державної політики. Інфляція, як економічне явище, має суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток країни, доходи населення, інвестиційний клімат та загальний рівень життя. З огляду на постійні економічні виклики та коливання, державне регулювання інфляційних процесів є необхідним інструментом для забезпечення економічної стабільності та сталого розвитку.

Інфляція як складне соціально-економічне явище супроводжує розвиток грошової форми господарювання на всіх етапах розвитку світової економіки. Особливої актуальності дослідження інфляційних процесів набуває в сучасних умовах глобальних економічних трансформацій, коли традиційні підходи до розуміння природи інфляції та механізмів її розвитку потребують суттєвого переосмислення.

На початку 90-х років XX століття всі постсоціалістичні країни зазнали руйнівного впливу інфляції. У класичній економічній теорії інфляція розглядається як частина теорії грошей, де вона визначається як процес підвищення загального рівня цін і зниження купівельної спроможності грошей. Дж.М. Кейнс вперше включив інфляцію в макроекономічну теорію, підкреслюючи її важливість як економічного явища.

Мілітаризм, змінюючи кейнсіанську теорію у 80-х роках, зробив проблеми інфляції ключовою складовою макроекономічної теорії. М. Фрідмен зазначив, що інфляція – це стійке зростання цін, спричинене надмірною кількістю грошей відносно обсягів виробництва. Цей підхід припускає, що

причини інфляції лежать у сфері обігу, що обмежує вплив держави на економічні процеси.

Кейнсіанські теорії, навпаки, розглядають інфляцію як наслідок надмірного попиту, що може виникати як з боку пропозиції, так і попиту. Якщо пропозиція грошей зростає порівняно з пропозицією товарів, виникає інфляція.

З середини 60-х років у світовій економічній науці формується новий підхід до вивчення інфляції, який підкреслює важливість комплексного аналізу грошової сфери з урахуванням змін в економіці. Наразі інфляційні процеси характеризуються взаємозалежністю грошових та загальноекономічних факторів росту цін. Це означає, що будь-яке підвищення цін потребує збільшення обсягів грошової маси, і навпаки [59].

Саме тому варто зазначити, що історично поняття інфляції еволюціонувало від простого трактування як процесу знецінення грошей та підвищення цін до розуміння її як багатфакторного макроекономічного явища, що впливає на всі аспекти соціально-економічного життя суспільства. Сучасна економічна наука розглядає інфляцію як динамічний процес порушення рівноваги на грошовому ринку, що проявляється у стійкому зростанні загального рівня цін, наслідком якого є зниження купівельної спроможності грошової одиниці.

Звідси варто виокремити основні аспекти за якими можна ідентифікувати інфляцію.

Найбільш очевидна ознака інфляції — це постійне підвищення загального рівня цін на товари та послуги, що означає: за ту ж саму суму грошей можна купити менше товарів, ніж раніше.

У зв'язку з підвищенням цін купівельна спроможність грошей знижується, що свідчить про окрему ознаку інфляції. Цей процес означає, що гроші втрачають свою цінність, і кожна одиниця валюти може придбати менше товарів і послуг [68].

Наступною ознакою, яку варто виокремити є те, що інфляція впливає на реальні доходи людей. Тобто якщо зарплати і доходи населення не зростають відповідно до рівня інфляції, реальні доходи знижуються, що призводить до зниження рівня життя.

Інфляція може викликати перерозподіл доходів між різними групами населення, що виступає ще однією її ознакою. Наприклад, інфляція може негативно впливати на людей із фіксованими доходами, такими як пенсіонери, тоді як підприємці можуть отримувати вигоду від зростання цін на свою продукцію.

Під час інфляції люди та підприємства часто намагаються захистити свої капітали від знецінення, що може призводити до спекулятивних інвестицій, таких як купівля нерухомості, золота або іноземної валюти, що може ще більше посилювати інфляційні процеси [67]

Висока інфляція може призводити до економічної нестабільності. Вона ускладнює планування бізнесу, знижує рівень інвестицій та може призводити до економічного спаду.

Насамкінець, інфляція може мати як позитивний, так і негативний вплив на зайнятість. У короткостроковій перспективі підвищення попиту може стимулювати зайнятість, але в довгостроковій перспективі, якщо інфляція виходить з-під контролю, це може призводити до скорочення робочих місць і зростання безробіття [51].

Окремо варто звернути увагу ще на низку ознак, які безпосередньо притаманні інфляції, зокрема це - зростання вартості життя, оскільки інфляція часто призводить до зростання вартості життя, включаючи витрати на житло, медицину, освіту та інші основні послуги. Також інфляційні процеси можуть суттєво вплинути на добробут населення, особливо на тих, хто має фіксовані доходи. Наприклад, якщо рівень інфляції значно зростає, ціни на товари та послуги також підвищуються, що знижує купівельну спроможність окремої категорії населення (пенсіонери, держслужбовці або працівники, що отримують сталу зарплату без індексації). У результаті, сума їхніх доходів

залишається незмінною, але реальна вартість цих грошей падає, через що вони можуть дозволити собі купити менше товарів та послуг, ніж раніше. Це особливо відчутно на базових витратах, таких як їжа, комунальні послуги та транспорт, ціни на які мають тенденцію швидко реагувати на інфляцію.

Заощадження в національній валюті втрачають свою вартість у часи високої інфляції. Люди можуть втратити значну частину своїх накопичень, якщо процентні ставки за депозитами не встигають за темпами інфляції.

Висока інфляція означає, що реальна купівельна спроможність накопичених коштів знижується, оскільки за ті ж самі гроші можна купити менше товарів та послуг, що свідчить про окрему ознаку інфляції - знецінення заощаджень. Такий процес змушує людей шукати альтернативні способи збереження грошей, наприклад, інвестувати в іноземну валюту, нерухомість чи дорогоцінні метали. Окреслена поведінка може призвести до відтоку капіталу з банківської системи, що, в свою чергу, послаблює кредитний ринок і здатність банків фінансувати економіку. Крім того, зниження зацікавленості в національній валюті посилює нестабільність на валютному ринку, сприяючи додатковим девальваційним ризикам. Внаслідок цього, середній громадянин втрачає мотивацію до заощадження, оскільки бачить, що накопичені кошти постійно знецінюються. Втрата довіри до національної валюти може також призвести до посилення інфляційних очікувань серед населення, що створює ще більший тиск на ціни. Таким чином, інфляційні процеси не тільки впливають на купівельну спроможність, але й мають значний вплив на економічну поведінку населення та загальний рівень економічної стабільності.

Висока інфляція стимулює споживачів до прискореного придбання товарів тривалого вжитку, оскільки вони прагнуть уникнути майбутніх витрат через зростання цін, що може призводити до тимчасового збільшення попиту, але водночас порушувати стабільність на ринку, сприяючи дефіциту певних товарів. Паралельно, через інфляційний тиск люди починають обмежувати свої витрати на розваги, подорожі або інші послуги, що впливає на ці сектори економіки. Поступово відбувається зростання частки витрат на основні

потреби, як-от продукти харчування та комунальні послуги, тоді як попит на товари меншої необхідності скорочується. У довгостроковій перспективі така поведінка призводить до зміщення пріоритетів у виробників, які починають орієнтуватися на товари першої необхідності, зменшуючи різноманітність пропозиції в інших сегментах ринку. Це також сприяє зростанню так званої «прихованої інфляції», коли ціни на товари залишаються стабільними, але їхній обсяг або якість зменшуються. Прихована інфляція — це економічний стан, коли загальний рівень цін залишається стабільним, але виникає дефіцит товарів і послуг, а споживчий попит обмежується штучно. Е такій ситуації інфляційний тиск не відображається у формі зростання цін, але проявляється через дефіцит, що, попри зовнішню стабільність цін (яка підтримується активним втручанням держави), фактично знецінює національну валюту. Яскравим прикладом прихованої інфляції є економіка колишнього Радянського Союзу в 1980-х роках, коли значна частина радянських карбованців не мала реального товарного забезпечення — наприкінці десятиліття товарне покриття не мало близько третини грошових одиниць. [86].

Таким чином, інфляція поступово впливає не лише на споживчі звички, а й на структуру попиту і ринкові пріоритети загалом.

Наступною ознакою варто виокремити зниження реальної вартості боргів. Зазначена ознака означає, що боржники повертають кредити грошима, які знецінились у порівнянні з моментом взяття позики. Таким чином, боржники фактично виплачують меншу суму з огляду на зниження купівельної спроможності грошей. Для урядів, що мають високий державний борг, інфляція також може бути стратегічно вигідною, адже дозволяє зменшити реальне навантаження на бюджет у вигляді виплат. Однак для кредиторів інфляція створює ризики, оскільки вони отримують повернення боргу в знецінених коштах, що знижує реальну прибутковість кредитів і інвестицій. Це може призвести до скорочення обсягів кредитування та підвищення процентних ставок у довгостроковій перспективі, оскільки

кредитори прагнуть компенсувати інфляційні втрати. Додатково, знецінення боргу через інфляцію може спонукати до зниження довіри до національної валюти [46]. Відтак, інфляція, знижуючи реальну вартість боргу, впливає на економіку як позитивно, так і негативно, в залежності від позиції учасників процесу.

Окремо варто зазначити, що інфляція може підвищити прибутковість галузей, орієнтованих на експорт, адже знецінення національної валюти робить їх продукцію конкурентоздатнішою на світових ринках. Водночас імпортозалежні сектори, такі як фармацевтична чи електронна промисловість, можуть стикатися з підвищенням витрат, що знижує їхню рентабельність. Крім того, будівельна галузь може постраждати через подорожчання матеріалів і зниження купівельної спроможності населення. Зростання цін може також призвести до підвищення попиту на активи, що зберігають свою цінність, наприклад, на нерухомість чи золото, тим самим змінюючи структуру інвестицій [92]. В умовах інфляції підприємства змушені адаптувати свою стратегію, що спричиняє перерозподіл ресурсів між галузями і зміну їх пріоритетів.

Деякі галузі економіки можуть отримувати більше вигоди від інфляції, тоді як інші можуть страждати. Наприклад, сільське господарство може відчувати тиск через зростання витрат на сировину та виробництво.

Також інфляція може призводити до нестабільності валютних курсів, що впливає на експортно-імпортні операції та міжнародну торгівлю.

Висока інфляція може призводити до соціальної напруги, оскільки економічна нерівність стає більш відчутною, що може спричинити протести та інші форми соціального незадоволення.

Складність та багатогранність інфляційних процесів зумовлює необхідність їх класифікації за різними критеріями, що дозволяє краще зрозуміти природу цього явища та розробити ефективні механізми протидії. В економічній теорії та практиці виділяють різні види інфляції залежно від низки критеріїв, зокрема це темпи зростання цін, характер прояву, ступінь

передбачуваності та ін. Особливої уваги заслуговує розподіл інфляції за темпами зростання цін, причинами виникнення, оскільки саме розуміння першопричин дозволяє формувати адекватну антиінфляційну політику.

Варто почати з поділу інфляції за темпами зростання цін, тому що різні рівні темпів інфляції мають різний вплив на економіку, суспільство та фінансову стабільність. Поділ на категорії за темпами дозволяє краще розуміти, як інфляція може вплинути на різні аспекти економічного життя, і які інструменти політики потрібні для боротьби з нею. Темпи інфляції впливають на поведінку економічних агентів (підприємства, споживачі та інвестори) та виділяють: повзучу або помірну, галопуюча, гіперінфляція [26].

Інфляцію також поділяють за причинами виникнення для кращого розуміння джерел її появи, адже різні типи інфляції мають різні механізми і фактори, що впливають на економічні процеси. Розуміння причин виникнення інфляції дозволяє розробляти ефективні заходи для її контролю і управління.

Причини виникнення інфляції можуть бути різними, і тому важливо розрізняти:

- інфляція попиту виникає через надлишковий попит на товари та послуги, коли сукупний попит перевищує сукупну пропозицію. Наприклад, коли збільшуються споживчі витрати, державні витрати, або зростають інвестиції. У такому випадку головним джерелом інфляції є попит, що перевищує можливості виробництва;

- інфляція витрат (пропозиції) спричинена зростанням витрат на виробництво. Це може відбуватися через підвищення цін на сировину, енергію, заробітні плати або податки. Така інфляція виникає не через надлишковий попит, а через те, що підприємства змушені підвищувати ціни, щоб компенсувати зростаючі витрати на виробництво;

- інфляційні очікування стосуються переконань економічних суб'єктів щодо майбутнього зростання інфляції. Ці переконання можуть вплинути на зміну поведінки людей, наприклад, спонукати до вимог підвищення заробітної плати або зростання цін з метою компенсації очікуваної інфляції. Якщо

відповідні очікування стають масовими, це може призвести до того, що передбачена інфляція дійсно реалізується. На формування інфляційних очікувань впливають такі фактори, як грошово-кредитна політика центрального банку, рівень довіри населення до контролю за інфляцією, фінансова політика та інші економічні показники. [70].

Ці види інфляції є абсолютно різними і потребують різних інструментів політики. У випадку інфляції попиту важливими є заходи для обмеження надлишкового попиту, тоді як для інфляції витрат необхідні заходи для зниження витрат на виробництво або боротьби з зовнішніми ризиками.

Інфляція попиту виникає, коли високий рівень попиту на товари та послуги перевищує їх пропозицію на ринку, що призводить до зростання цін, оскільки виробники та продавці можуть підвищувати ціни, знаючи, що споживачі готові платити більше. Основні причини інфляції попиту включають збільшення доходів споживачів, зростання населення, зниження рівня безробіття та інші фактори, які підвищують купівельну спроможність.

Підвищення акцизного податку на пальне з вересня призвело до зростання цін на автогаз, що вказує на безпосередній вплив податкових змін на цей вид пального. Водночас низькі ціни на нафту та значні запаси сприяли утриманню стабільних цін на бензин і дизель, попри підвищення акцизу. Зростання цін на пальне стрімко сповільнилося – до 6,0% р/р [42]. Це свідчить про те, що зовнішні ринкові фактори (ціна на нафту) та внутрішні резерви (запаси пального) можуть ефективно компенсувати податковий тиск. Загалом, економічний вплив таких змін є різноплановим і залежить від ряду факторів, включаючи політику запасів і глобальні ринкові умови. Завдяки цьому можна спостерігати певну стабільність у ціноутворенні на деякі види пального, тоді як інші зазнали помітного подорожчання.

Інфляція пропозиції виникає, коли попит на товари або послуги перевищує їхню кількість на ринку. В результаті, виробники переносять ці додаткові витрати на споживачів, що призводить до загального підвищення

цін у економіці. Це відрізняється від інфляції попиту, яка виникає, коли високий попит на товари та послуги веде до зростання цін.

Інфляція витрат на товари та послуги в 2023 році значно вплинула на економіку. Основні фактори, що вплинули на ціни, включають збільшення витрат на енергетику, транспорт та сировину, що призвело до зростання цін на продукти харчування, паливо та інші життєво необхідні товари та послуги (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Інфляції витрат на товари та послуги в Україні у 2023 році

№ з/п	Види витрат	Інфляція	Причини
1.	Харчові продукти	15.3	1.Війна викликала значні економічні потрясіння, зниження виробництва та постачання товарів. Геополітичні конфлікти та санкції вплинули на світові ринки та ціни на енергоносії.
2.	Послуги	8.7	
3.	Енергетика	20.1	
4.	Житло	12.5	2.Високі ціни на нафту та газ вплинули на витрати на енергію та виробництво.
5.	Транспорт	14.2	
6.	Одяг та взуття	7.9	3.Знецінення національної валюти призвело до зростання цін на імпортні товари.
7.	Охорона здоров'я	11.4	
8.	Загальний рівень	10.2	4.Пандемія продовжує впливати на глобальні ланцюги постачання та виробництво.

Джерело сформовано автором на основі [41]

З таблиці 1.1 видно, що найвищий показник інфляції витрат в Україні у 2023 році є показник витрат на енергетику, який становить 20.1 %.

Ракетні обстріли Росією енергосистеми України призвели до значних руйнувань: майже 80% об'єктів генерації електроенергії були знищені або

серйозно пошкоджені. Загальні збитки енергосистеми оцінюються у понад 1 мільярд доларів. Через це в енергетичній системі України спостерігається дефіцит потужностей, який становить 8 гігаватів, що створює серйозні виклики для забезпечення стабільного постачання електроенергії та потребує значних зусиль для відновлення інфраструктури [66]. У свою чергу витрати на вугілля, нафту та газ значно зросли, що впливає на загальні витрати на енергетику. Варто також зазначити, що Україна значною мірою залежить від імпорту енергоресурсів, і коливання цін на міжнародному ринку впливають на внутрішні ціни. Витрати на модернізацію енергетичної інфраструктури та підтримку старої технології також впливають на загальні витрати.

В Україні інфляційні очікування вимірюються Національним банком України через різні опитування. З 2013 року НБУ публікує результати щоквартальних опитувань кредитних менеджерів банків та підприємств щодо їх очікувань на наступні 12 місяців, а з 2014 року — щомісячних опитувань домогосподарств і фінансових аналітиків. Недостатній розвиток фінансового ринку в країні обмежує використання цін фінансових інструментів як джерела емпіричних показників інфляційних очікувань [44].

Інфляційні очікування можуть суттєво змінюватися залежно від економічних умов, політичної ситуації, змін валютних курсів, цін на енергоносії та багатьох інших чинників. Це одна з причин, чому центробанки, як НБУ, постійно проводять опитування та аналізують ринки, щоб мати якнайточнішу інформацію для прийняття рішень. Це така динамічна сфера, де багато що може вплинути на фінансову стабільність.

На основі відкритих даних Національного банку України, інфляційні очікування на кінець 2023 року становлять близько 6.3%. Це зниження порівняно з попередніми прогнозами, які передбачали інфляцію на рівні 8.1% [38].

Поділ інфляції за причинами виникнення дає можливість уряду і центральним банкам краще розуміти, які інструменти політики застосовувати. Наприклад, монетарна політика (зміна процентних ставок, контроль грошової

маси) є ефективнішою проти інфляції попиту, оскільки зменшення доступності грошей і підвищення процентних ставок може обмежити надлишкові витрати; фіскальна політика може бути спрямована на зниження державних витрат або стимулювання виробництва для боротьби з інфляцією попиту.

Для інфляції витрат основна увага може бути зосереджена на заходах, які знижують виробничі витрати, наприклад, податкові пільги, субсидії для виробників, або контроль над зростанням зарплат.

Цей поділ дозволяє розрізняти джерела проблем і адаптувати політику залежно від типу інфляції, що робить її більш ефективною [43].

Масштабні економічні потрясіння останніх років, включаючи глобальну пандемію COVID-19, порушення міжнародних виробничих ланцюгів, енергетичну кризу та геополітичні конфлікти, продемонстрували, що інфляційні процеси можуть набувати нових форм та проявів, які не вкладаються в традиційні теоретичні моделі. Сучасна інфляція часто має мультифакторний характер, коли монетарні та немонетарні чинники взаємно підсилюють один одного, створюючи складні причинно-наслідкові зв'язки.

Звідси варто виокремити структурну інфляцію, яка пов'язана зі структурними змінами в економіці, наприклад, зі змінами у виробничих ланцюгах або ринках праці. Вона може виникати через тривалі дисбаланси між попитом і пропозицією в окремих секторах [79]. Та імпортована інфляція, яка викликана зростанням цін на імпортовані товари або сировину через підвищення вартості імпорту або курсові коливання валюти [39].

Глибоке розуміння природи інфляції вимагає врахування її інституційного контексту, оскільки на розвиток інфляційних процесів суттєво впливають особливості економічної системи країни, якість інститутів, рівень розвитку ринкових механізмів та ефективність державного регулювання. Якість інститутів, таких як центральний банк, урядові установи та фінансові регулятори, визначає ефективність монетарної та фіскальної політики. Наприклад, центральний банк з високою репутацією та незалежністю здатний

ефективно контролювати грошову масу та регулювати інфляційні процеси. Водночас, слабкі та корумповані інститути можуть сприяти виникненню інфляції через неефективне управління економікою та надмірне друкування грошей. В умовах глобалізації особливого значення набуває також аналіз міжнародних факторів інфляції, включаючи рух капіталу, коливання валютних курсів та світових цін на ключові товари [85].

Узагальнено, основні види та причини виникнення інфляції наведено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Основні види інфляції та їхні характеристики

№	Види інфляції	Загальна характеристика	Причини виникнення
1	Інфляція попиту	Виникає через зростання загального попиту на товари та послуги, що перевищує їх пропозицію	Збільшення споживчих витрат, державних витрат, інвестицій, або низькі процентні ставки
2	Інфляція пропозиції	Викликана зростанням витрат на виробництво, що зменшує пропозицію товарів і послуг	Зростання цін на сировину, підвищення заробітної плати, зростання вартості енергії, підвищення податків
3	Монетарна інфляція	Виникає через збільшення грошової маси в економіці, що не супроводжується зростанням виробництва	Надмірне друкування грошей, зниження процентних ставок, великі державні витрати
4	Відкрита інфляція	Характеризується видимим зростанням цін на товари та послуги	Помітна завдяки економічній відкритості та відсутності контролю цін

Продовження таблиці 1.2

5	Прихована інфляція	Проявляється через дефіцит товарів, що маскується під контролем цін	Дефіцит товарів і послуг, державне регулювання цін
6	Імпортвана інфляція	Виникає через зростання цін на імпортовані товари та послуги	Підвищення вартості імпорту, зміни у зовнішній торгівлі, девальвація національної валюти
7	Структурна інфляція	Виникає через нерівномірний розвиток різних секторів економіки	Структурні зміни в економіці, нерівномірний розвиток секторів економіки
8	Галопуюча інфляція	Характеризується дуже високими темпами зростання цін	Втрата контролю над економікою, швидке зростання грошової маси, відсутність стабільної економічної політики
9	Гіперінфляція	Надзвичайно висока інфляція, що досягає сотень або тисяч відсотків на рік	Повний економічний колапс, значний дефіцит товарів, надмірне друкування грошей

Джерело: сформовано автором

Проаналізувавши низку видів інфляції, її причини, можна зробити висновок, що кожен з видів має свої особливості та причини. Кожен вид інфляції має свої унікальні характеристики та фактори, що впливають на його виникнення, і потребує різних підходів до управління та регулювання.

Аналіз різних видів інфляції дозволяє краще розуміти механізми їх виникнення та вплив на економіку. Попитова інфляція виникає через перевищення загального попиту над пропозицією, що може бути спричинене збільшенням споживчих та державних витрат, а також інвестицій. Пропозиційна інфляція зумовлена зростанням витрат на виробництво, наприклад, через підвищення цін на сировину чи енергію. Монетарна інфляція виникає через надмірне збільшення грошової маси без відповідного зростання виробництва, що може бути спричинене надмірним друкуванням грошей чи зниженням процентних ставок.

Відкрита інфляція є видимою завдяки економічній відкритості та відсутності контролю цін, тоді як прихована інфляція маскується через дефіцит товарів та регулювання цін. Імпортована інфляція спричинена зростанням цін на імпортовані товари та послуги, що може бути наслідком підвищення вартості імпорту або девальвації національної валюти. Структурна інфляція виникає через нерівномірний розвиток різних секторів економіки, що викликає дисбаланс.

Галопуюча інфляція характеризується дуже високими темпами зростання цін через втрату контролю над економікою, а гіперінфляція - це надзвичайно висока інфляція, що може призвести до економічного колапсу. Різні види інфляції мають свої специфічні причини та механізми виникнення, і розуміння цих механізмів дозволяє розробляти ефективні стратегії для їх стримування та контролю. Ефективне управління інфляційними процесами вимагає комплексного підходу та використання різних інструментів економічної політики.

Аналіз причин інфляції демонструє їх різноманітність та взаємопов'язаність. Монетарні фактори, пов'язані з надмірною емісією грошей та експансивною грошово-кредитною політикою, доповнюються структурними диспропорціями в економіці, недосконалістю ринкових механізмів, впливом монополій та внутрішньо- зовнішньоекономічними ризиками. Особливу роль відіграють інфляційні очікування економічних

агентів, які можуть перетворюватися на самостійний фактор розвитку інфляційних процесів.

Таким чином, дослідження поняття, видів та причин інфляції має не лише теоретичне, але й важливе практичне значення. Воно дозволяє краще зрозуміти механізми розвитку інфляційних процесів, прогнозувати їх динаміку та розробляти ефективні заходи протидії небажанам інфляційним тенденціям. Особливої актуальності це набуває в умовах підвищеної економічної нестабільності та невизначеності, коли традиційні підходи до управління інфляційними процесами можуть виявитися недостатньо ефективними.

1.2. Організаційно-правові інструменти державного регулювання інфляції в Україні

Проблема інфляції є однією з найскладніших та найактуальніших у макроекономічній теорії та практиці сучасних економік. Починаючи з класичних підходів і до сучасних концепцій, інфляція вивчалась у різних аспектах, і це явище тісно пов'язане з грошовими та економічними процесами. Протягом XX століття інфляція неодноразово ставала причиною значних економічних криз, особливо у постсоціалістичних країнах на початку 90-х років. Тоді більшість з цих країн відчула руйнівний вплив інфляційних процесів через трансформацію економічних систем, розвал централізованого планування та перехід до ринкових відносин.

Сучасні економічні підходи до аналізу інфляції ґрунтуються на визнанні того, що вона є багатофакторним явищем, яке не можна пояснити лише збільшенням грошової маси. Інфляція може бути викликана як внутрішніми факторами, такими як зміна попиту або пропозиції, так і зовнішніми, такими як зміна цін на імпортовані товари, геополітичні кризи або коливання на

світових фінансових ринках. Тому боротьба з інфляцією вимагає комплексного підходу, який включає монетарні заходи, фінансову політику, регулювання ринків та підтримку стабільного економічного зростання.

Організаційно-правові інструменти державного регулювання інфляції в Україні являють собою комплексну систему заходів і механізмів, що застосовуються державними органами для контролю та стримування інфляційних процесів. Основним регулятором монетарної політики в Україні виступає Національний банк України, який відповідно до національного законодавства, зокрема Конституції України [1] та Закону України «Про Національний банк України» від 23.07.1999 року [5] має основною функцією забезпечення стабільності національної грошової одиниці.

Відповідно Національний банк України (НБУ) реалізує політику інфляційного таргетування, встановлюючи середньострокову ціль щодо інфляції та використовуючи монетарні інструменти для її досягнення [55].

Ключовим інструментом НБУ у регулюванні інфляції є облікова ставка, яка служить орієнтиром вартості грошей в економіці та впливає на процентні ставки за кредитами та депозитами [81]. Підвищення облікової ставки призводить до подорожчання кредитних ресурсів, що стримує споживчий попит та інвестиційну активність, тим самим сповільнюючи інфляційні процеси. НБУ також активно використовує операції з регулювання ліквідності банківської системи через механізми рефінансування та розміщення депозитних сертифікатів.

Важливим правовим інструментом є валютне регулювання, що здійснюється відповідно до Закону України «Про валюту і валютні операції» від 27.07.2018 [4]. Цей закон встановлює основні принципи, порядок та вимоги щодо валютних операцій на території України. Він визначає права та обов'язки суб'єктів валютних операцій, регламентує порядок здійснення валютних розрахунків, а також встановлює механізми контролю і відповідальності за порушення валютного законодавства.

Національний банк України виконує центральну роль у здійсненні валютного регулювання. НБУ може запроваджувати тимчасові заходи захисту у разі виникнення обставин, що загрожують стабільності фінансової системи. До таких заходів належать обов'язковий продаж частини валютних надходжень, встановлення граничних термінів розрахунків за експортно-імпортними операціями, введення обмежень на виведення капіталу за кордон та інші інструменти валютного контролю. Ці заходи спрямовані на запобігання дестабілізації валютного ринку та захист економічних інтересів країни.

Важливо також враховувати взаємодію валютного регулювання з іншими аспектами державної економічної політики. Наприклад, фіскальна політика, спрямована на зниження бюджетного дефіциту та державного боргу, може сприяти зміцненню національної валюти і зниженню інфляційного тиску. Монетарна політика, зокрема управління обліковими ставками та обсягами грошової маси, також відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності цін та підтримці економічного зростання [83].

Забезпечення ефективного валютного регулювання потребує тісної співпраці між різними державними інституціями, зокрема Міністерством фінансів, Державною фіскальною службою, органами державної влади та іншими фінансовими регуляторами. Спільні зусилля та узгоджені дії дозволяють забезпечити стійкість фінансової системи та захист національних інтересів в умовах глобальних економічних викликів.

Узагальнюючи, валютне регулювання є важливим інструментом державної економічної політики, що спрямований на забезпечення стабільності фінансової системи, захист економічних інтересів країни та підтримку сталого економічного зростання. Ефективне валютне регулювання враховує як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на економіку, та забезпечує адекватне реагування на виклики глобалізації та інтеграції у світову економіку.

Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади реалізує фінансову політику, яка також має суттєвий вплив на інфляційні процеси. Бюджетно-податкова політика регулюється Бюджетним кодексом України від 24.10.2010 [2] та щорічними законами про Державний бюджет. Уряд може впливати на інфляцію через управління державними видатками, дефіцитом бюджету та державним боргом. Важливим аспектом є координація фінансової та монетарної політики для досягнення оптимального макроекономічного ефекту.

Однією з головних проблем, що може виникнути при координації фінансової та монетарної політики, є можливість суперечностей та неузгодженості між урядом і центральним банком. Якщо уряд приймає рішення про значні державні витрати або збільшення дефіциту бюджету, це може спричинити зростання інфляційного тиску. У такому випадку, для зниження інфляції центральний банк може бути змушений підвищувати відсоткові ставки, що в свою чергу може призгальмувати економічне зростання та підвищити вартість обслуговування державного боргу.

Крім того, недостатня координація між фінансовою та монетарною політикою може призвести до непередбачуваних економічних наслідків, таких як дестабілізація фінансових ринків, зниження інвестицій та впевненості у національній економіці. Це підкреслює важливість тісної співпраці між урядом та центральним банком, а також необхідність розробки узгоджених стратегій для забезпечення економічної стабільності та зниження інфляційних ризиків.

Антимонопольний комітет України відіграє важливу роль у стримуванні інфляції через контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції [19]. Комітет має повноваження щодо припинення антиконкурентних узгоджених дій та зловживання монопольним становищем, які можуть призводити до необґрунтованого підвищення цін.

Варто зазначити, що державне регулювання цін здійснюється відповідно до Закону України «Про ціни і ціноутворення» від 27.05.2013 [6]. В окремих

випадках держава може встановлювати граничні ціни на соціально значущі товари та послуги, регулювати тарифи природних монополій. Проте такі адміністративні заходи мають обмежений характер та використовуються переважно як тимчасові інструменти в кризових ситуаціях.

Важливим елементом боротьби з інфляцією є контроль за грошовою масою та кредитною діяльністю. Національний банк України встановлює певні економічні нормативи для банків, такі як вимоги до капіталу, ліквідності та управління кредитним ризиком. Ці нормативи дозволяють НБУ контролювати, скільки нових грошей створюється через банківську систему. За допомогою таких заходів держава може запобігати надмірному зростанню грошової маси, що допомагає утримувати інфляцію під контролем і забезпечувати стабільність економіки.

Система гарантування вкладів фізичних осіб, що функціонує відповідно до спеціального закону, сприяє стабільності банківської системи та довірі до національної валюти [22]. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб забезпечує захист прав вкладників та запобігає панічним настроям, які можуть призводити до дестабілізації фінансового ринку та посилення інфляційного тиску.

Важливу роль відіграє система статистичного моніторингу та прогнозування інфляції. Державна служба статистики України [28] здійснює розрахунок індексу споживчих цін та інших показників цінової динаміки, що служать основою для прийняття регуляторних рішень. НБУ проводить власні дослідження та публікує інфляційні звіти, що підвищує прозорість монетарної політики та сприяє формуванню раціональних інфляційних очікувань (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Рівень інфляції та економічної стабільності в Україні у 2015-2024 рр.

№	Рік	Інфляція (%)	Економічна стабільність
1.	2015	48.7	Велика економічна нестабільність через війну на Донбасі та дефіцит бюджету
2.	2016	12.4	Поступове відновлення економіки, зниження інфляції та зростання ВВП
3.	2017	14.4	
4.	2018	10.0	
5.	2019	7.3	
6.	2020	2.7	Пандемія COVID-19 спричинила економічне згасання, але державні заходи допомогли уникнути серйозного спаду.
7.	2021	10.0	Відновлення економічного зростання, але вплив війни з росією у 2022 році призвів до значного збитків.
8.	2022	25.2	
9.	2023	15.8	Продовження відновлення економіки, зниження інфляції та поступове покращення економічної стабільності.
10.	2024	10.5	

Джерело: складено автором на підставі [28, 55, 88, 95]

Аналізуючи дані можна зазначити, що інфляція в Україні з 2015 по 2024 рік зазнавала значних коливань, зокрема через внутрішні та зовнішні економічні виклики. Висока інфляція у 2015 році була спричинена економічною нестабільністю та військовими конфліктами. Згодом, завдяки комплексним заходам монетарної та фіскальної політики, вдалося суттєво знизити інфляцію до 2.7% у 2020 році.

Однак, зовнішні фактори, такі як пандемія COVID-19 та війна з росією у 2022 році, знову спричинили зростання інфляції. Проте у період з 2023 по 2024

роки спостерігалось поступове відновлення економічної стабільності та зниження інфляції до 10.5%.

Ці тенденції підкреслюють важливість ефективного державного регулювання та координації між фіскальною та монетарною політикою для забезпечення економічної стабільності та контролю інфляційних процесів.

Міжнародні договори України також впливають на систему регулювання інфляції. Зобов'язання перед міжнародними фінансовими організаціями часто включають вимоги щодо проведення виваженої макроекономічної політики та структурних реформ, спрямованих на забезпечення цінової стабільності [56]. Це зобов'язує уряд України вживати заходів для зміцнення фінансової системи та забезпечення макроекономічної стабільності. Наприклад, співпраця з Міжнародним валютним фондом передбачає дотримання певних економічних умов і впровадження структурних реформ, що мають на меті зниження інфляційного тиску [73]. Натомість, ці умови можуть вимагати від України проведення політики зниження дефіциту бюджету, зменшення державного боргу та зміцнення фінансової системи. Це може включати реформу податкової системи, зміцнення банківського надзору та забезпечення прозорості фінансових операцій.

Такі заходи можуть включати зміцнення фіскальної дисципліни, оптимізацію державних витрат та підвищення ефективності управління державним боргом. Крім того, участь у міжнародних договорах сприяє впровадженню міжнародних стандартів і найкращих практик у сфері економічного регулювання, що допомагає Україні отримувати технічну підтримку та консультації від міжнародних експертів для покращення економічної політики.

Зобов'язання перед міжнародними фінансовими організаціями також включають моніторинг і оцінку результатів впроваджених заходів, що допомагає виявляти слабкі місця та коригувати політику в разі потреби [40]. Таке співробітництво сприяє підвищенню довіри інвесторів до економіки

України, що може знизити витрати на запозичення та сприяти економічному зростанню. Загалом, міжнародні договори та співпраця з міжнародними фінансовими організаціями відіграють важливу роль у зміцненні економічної стабільності України та зниженні інфляційних ризиків.

Система державного регулювання інфляції в Україні постійно вдосконалюється з урахуванням міжнародного досвіду та національних особливостей. Важливим напрямком є посилення незалежності НБУ, підвищення ефективності трансмісійного механізму монетарної політики, розвиток фінансових ринків та інструментів хеджування інфляційних ризиків [74].

Ефективність організаційно-правових інструментів регулювання інфляції значною мірою залежить від координації дій різних державних органів та узгодженості їх політики. Важливим є забезпечення балансу між необхідністю стримування інфляції та підтримкою економічного зростання. Надмірно жорстка антиінфляційна політика може призвести до економічного спаду, тоді як занадто м'яка – до прискорення інфляції [21].

Також важливим є моніторинг та аналіз економічних умов для своєчасного реагування на зміни в економічній ситуації. Використання прогнозів та аналітичних даних дозволяє розробляти більш обґрунтовані рішення [32]. Ефективна комунікація між державними установами та прозорість їхньої діяльності сприяє підвищенню довіри суспільства до економічної політики.

Впровадження інноваційних фінансових інструментів може допомогти в управлінні інфляційними ризиками [48]. Наприклад, використання деривативів або інфляційних облігацій може знизити вплив інфляції на економіку. Крім того, міжнародне співробітництво та обмін досвідом з іншими країнами можуть сприяти впровадженню найкращих практик у сфері регулювання інфляції.

Для ефективного контролю за інфляцією необхідно забезпечити надійний правовий та інституційний фундамент, який включає незалежність

судової системи, прозорість прийняття рішень та відповідальність державних органів. Підвищення фінансової грамотності населення також може сприяти кращому розумінню економічних процесів та підвищенню рівня довіри до державних ініціатив.

Врахування цих аспектів допоможе забезпечити більш ефективне та стабільне управління інфляційними процесами в Україні, сприятиме зниженню ризиків економічних криз та підвищенню добробуту населення.

Особлива увага приділяється комунікаційній політиці державних органів щодо заходів з регулювання інфляції [30]. Прозорість та передбачуваність дій регуляторів сприяє формуванню адекватних очікувань економічних агентів та підвищує ефективність антиінфляційної політики. Регулярне інформування суспільства про цілі та інструменти монетарної політики, публікація макроекономічних прогнозів та аналітичних матеріалів є важливою складовою системи державного регулювання інфляції.

Отже, система державного регулювання інфляції постійно вдосконалюється з урахуванням міжнародного досвіду та включає механізми статистичного моніторингу, прогнозування та комунікації з суспільством. Успішність антиінфляційної політики залежить від узгодженості дій різних державних органів та балансу між необхідністю стримування інфляції та підтримкою економічного зростання.

Висновки до 1 розділу

Інфляція - це складне економічне явище, що характеризується стійким зростанням загального рівня цін і проявляється у знеціненні грошової одиниці. Основними видами інфляції є помірна, галопуюча та гіперінфляція, а за характером виникнення виділяють інфляцію попиту та інфляцію витрат, кожна з яких має свої особливості та механізми розвитку. Причини інфляції в Україні мають комплексний характер і включають як монетарні фактори (надмірна емісія грошей, девальвація національної валюти), так і немонетарні

(структурні дисбаланси економіки, монополізація ринків, внутрішньо-зовнішньоекономічні ризики).

Організаційно-правові інструменти державного регулювання інфляції в Україні формують цілісну систему, центральне місце в якій займає Національний банк України. Важливу роль у регулюванні інфляційних процесів відіграє координація монетарної та фіскальної політики, що здійснюється через взаємодію НБУ та Кабінету Міністрів України. Антимонопольний комітет України та інші регуляторні органи забезпечують контроль за конкуренцією та ціноутворенням, що є важливим фактором стримування інфляції. Ефективність державного регулювання інфляції значною мірою залежить від комплексного застосування ринкових механізмів та обмеженого використання адміністративних методів.

РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФЛЯЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

2.1. Аналіз процесу управління інфляцією в Україні

Управління інфляцією в Україні є одним із найважливіших завдань економічної політики держави, оскільки стабільність цін безпосередньо впливає на добробут населення, економічний розвиток та інвестиційний клімат країни. Протягом останніх десятиліть Україна стикалася з різними інфляційними викликами, які вимагали комплексного підходу до їх вирішення та постійного вдосконалення механізмів монетарного регулювання.

Національний банк України, як головний регулятор монетарної політики, використовує режим інфляційного таргетування, встановлюючи середньострокову ціль щодо індексу споживчих цін на рівні 5% з можливим відхиленням $\pm 1\%$ [65]. Однак досягнення цієї мети ускладняється багатьма факторами. Наприклад, в Україні багато років існують структурні проблеми, такі як нерозвинена інфраструктура, недостатня диверсифікація економіки та слабкість інституцій, які роблять економіку більш вразливою до інфляційних ризиків та обмежують можливості для стабільного економічного зростання.

Варто також згадати про коливання цін на міжнародних ринках, зміни в обмінних курсах та інші глобальні економічні події, які можуть мати суттєвий вплив на рівень інфляції в Україні. Наприклад, зростання цін на нафту або падіння вартості гривні може призвести до підвищення цін на імпортовані товари та збільшення інфляційного тиску.

Зміни в політичній обстановці можуть впливати на економічну політику, знижуючи передбачуваність і стабільність макроекономічного середовища. А військові дії на сході України створюють значний економічний тиск, що

підсилює інфляційні процеси. Знищення інфраструктури, втрата виробничих потужностей та зростання витрат на оборону призводять до збільшення державного боргу та фінансової нестабільності.

Спекулянти можуть впливати на ціни на товари та послуги, зокрема на валютному ринку, що може призвести до різких коливань і підвищення інфляційних очікувань. Також значні розриви в доходах населення можуть призводити до нестабільного попиту на різні товари та послуги, що ускладнює передбачення і контроль за рівнем цін.

Видається за доцільне виокремити низку проблем у процесі управління інфляцією в Україні, наприклад, висока волатильність обмінного курсу гривні, що створює додатковий тиск на ціни через значну залежність економіки від імпорту. Крім того, суттєвий вплив мають адміністративно регульовані ціни та тарифи, які часто змінюються несинхронно з ринковими процесами. Важливим фактором також є недостатня ефективність трансмісійного механізму монетарної політики, що ускладнює вплив НБУ на інфляційні процеси через канал процентних ставок.

Військова агресія російської федерації значно ускладнила управління інфляцією через порушення виробничих та логістичних ланцюгів, зростання військових видатків та необхідність фінансування дефіциту бюджету, що створило додатковий інфляційний тиск та вимагало від НБУ застосування жорсткішої монетарної політики для утримання макроекономічної стабільності.

Для ефективного управління інфляцією необхідно розвивати фінансові ринки та поглиблювати їх ліквідність, що сприятиме кращому функціонуванню процентного каналу монетарної трансмісії. Важливим є також забезпечення координації фінансової та монетарної політики для уникнення надмірного тиску на ціни через бюджетні видатки [82]. Звідси, варто визначити можливі шляхи вирішення проблеми до яких належить, наприклад, необхідність подальшого вдосконалення комунікаційної політики НБУ для кращого управління інфляційними очікуваннями, що включає

регулярне інформування суспільства про цілі та заходи монетарної політики, а також роз'яснення причин відхилення інфляції від цільового рівня.

Важливим напрямком є розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів, що дозволить зменшити залежність від зовнішнього фінансування та покращити контроль над грошовою масою. Цей розвиток сприятиме залученню внутрішніх інвесторів і створенню стабільного джерела фінансування для держави, що забезпечить гнучкість у управлінні економікою. Дійсно, активно розвивається ринок цінних паперів наразі в Україні, особливо фондова біржа. Запроваджено реформи, спрямовані на спрощення процедур випуску та обігу цінних паперів, залучення іноземного капіталу та поліпшення інвестиційного середовища, що підтримує зростання ринку капіталу та відкриває додаткові фінансові можливості для українських компаній [52]. Необхідно також продовжувати роботу над зниженням доларизації економіки, що зменшить вплив курсових коливань на інфляцію [34].

Водночас аналіз процесу управління інфляцією в Україні показує, що Національний банк України активно використовує інструменти монетарної політики, такі як процентні ставки та резервні вимоги, для контролю інфляції. Проте, складнощі у вигляді структурних проблем економіки, зовнішніх факторів та військової агресії з боку Росії вносять свої корективи у цей процес.

Покращення монетарного середовища через розвиток ринку цінних паперів дозволить не тільки знизити інфляційний тиск, але й стимулюватиме економічне зростання, забезпечуючи стійкість фінансової системи, дозволить більш ефективно реагувати на інфляційні ризики та забезпечувати стабільність цін. Ці заходи є важливими складовими стратегії управління інфляцією та забезпечення економічної стабільності в Україні.

Окремо також варто звернути увагу на структурні реформи в економіці, які спрямовані на підвищення конкуренції та ефективності ринків, що матимуть позитивний вплив на процес управління інфляцією та включає

реформування природних монополій, покращення бізнес-клімату та розвиток ринкової інфраструктури.

Для посилення ефективності управління інфляцією необхідно також працювати над зміцненням інституційної спроможності НБУ для ефективного діалогу в рамках політики розширення та його незалежності, що включає подальший розвиток аналітичного інструментарію для прогнозування інфляції та оцінки впливу різних факторів на цінову динаміку [63].

Важливим аспектом є також розвиток механізмів хеджування валютних ризиків для бізнесу, що дозволить зменшити вплив курсових коливань на ціноутворення.

Хеджування валютного ризику - це стратегія, що допомагає підприємству захистити свої фінанси від непередбачуваних коливань валютного курсу. Такий підхід дозволяє зменшити ризики, пов'язані з можливим подорожчанням або здешевленням іноземних валют, у яких компанія здійснює свої операції. Головною перевагою валютного хеджування є те, що воно дає змогу прогнозовано планувати діяльність на майбутнє, забезпечуючи стабільність і знижуючи залежність від ринкових коливань валют. Це дозволяє компанії реалізовувати свої бізнес-плани без істотних коригувань, викликаних зміною валютних курсів [61]. Саме тому варто зазначити, що хеджування валютного ризику є важливим фінансовим інструментом для підприємств, що діють на міжнародних ринках або мають валютні зобов'язання. Воно допомагає уникнути непередбачених фінансових втрат, зберегти стабільність грошових потоків і зробити процес планування більш передбачуваним.

Особливу увагу слід приділити вдосконаленню системи моніторингу та аналізу інфляційних процесів, включаючи розширення набору показників, які відслідковуються, та покращення методології їх розрахунку. Цей процес дозволить більш точно оцінювати інфляційні тенденції та приймати більш обґрунтовані рішення щодо монетарної політики. Інфляція є тим багатогранним явищем, яке має значний вплив на економіку та суспільство в цілому. Вона характеризується не лише зростанням цін (знижує купівельну

спроможність громадян, що змушує їх витратити більше коштів на основні потреби, водночас обмежуючи можливості для заощаджень або інвестування), але й комплексними наслідками, які зачіпають усі рівні економічної системи та соціальну сферу [20].

У контексті глобалізації України, врахування міжнародного досвіду є важливим елементом забезпечення економічної стабільності. Прийняття кращих світових практик у сфері управління інфляцією дозволяє ефективніше реагувати на виклики та загрози, які постають перед українською економікою. Це включає впровадження сучасних інструментів монетарної політики, таких як регулювання процентних ставок та валютних курсів, а також заходи щодо підтримання макроекономічної стабільності. Крім того, важливо враховувати досвід комунікації центральних банків з ринком та суспільством, щоб забезпечити прозорість та передбачуваність політики. Наприклад, інформування громадськості про плани та рішення Національного банку України може зміцнити довіру до регулятора та сприяти стабільності фінансової системи. Адаптація кращих міжнародних практик до українських умов вимагає уважного аналізу та пристосування до національних особливостей та специфіки ринку, що дозволить підвищити ефективність економічної політики та забезпечити стійкий розвиток країни.

Успішне управління інфляцією в Україні вимагає комплексного підходу, який враховує як внутрішні, так і зовнішні фактори впливу на цінову динаміку. Важливим є забезпечення послідовності та передбачуваності монетарної політики, що дозволить краще управляти інфляційними очікуваннями та досягати поставлених цілей щодо цінової стабільності.

2.2. Іноземний досвід потенціалу управління інфляцією

Іноземний досвід управління інфляцією демонструє широкий спектр підходів та інструментів, які успішно застосовуються різними країнами для

досягнення цінової стабільності. Особливо цінним є досвід розвинених країн, які змогли створити ефективні механізми контролю над інфляційними процесами та підтримувати їх протягом тривалого періоду.

Досвід Ізраїлю у боротьбі з гіперінфляцією є одним з найвідоміших прикладів успішного застосування комплексу економічних реформ. У 1980-х роках Ізраїль переживав період гіперінфляції: річна інфляція сягала понад 400%, що суттєво підривало економіку, знижувало рівень життя населення та створювало великі ризики для інвесторів.

Однією з перших реакцій Ізраїлю на гіперінфляцію було посилення монетарної політики для зниження темпів зростання цін. Центральний банк Ізраїлю (Банк Ізраїлю) підвищив облікові ставки та обмежив зростання грошової маси, щоб зменшити інфляційний тиск. Високі відсоткові ставки знижували доступ до кредитів та сповільнювали економічну активність, зменшуючи грошову пропозицію і допомагаючи стабілізувати ціни. Ключовим моментом стала незалежність центрального банку, який орієнтувався на стабілізацію інфляції як головний пріоритет, що знизило вплив політичних інтересів і сприяло довірі до монетарної політики [35].

Уряд Ізраїлю зосередився на скороченні дефіциту бюджету та зниженні державного боргу, що також допомагало боротися з інфляцією. Було ухвалено рішення про зниження державних видатків, особливо у неприбуткових і низькопріоритетних секторах, що зменшувало потребу у фінансуванні через випуск нових грошей. Також були підвищені податки, щоб збільшити доходи бюджету. Це скорочення дефіциту бюджету зменшувало інфляційний тиск, оскільки держава зменшувала кількість грошей, які були необхідні для покриття витрат, і допомагало створити більш стабільну макроекономічну ситуацію.

Центральні банки провідних країн світу, зокрема Федеральна резервна система США, Європейський центральний банк та Банк Англії, використовують режим інфляційного таргетування як основний підхід до управління ціновою стабільністю.

Цей метод полягає у встановленні конкретних інфляційних цілей і регулюванні грошово-кредитної політики таким чином, щоб утримувати рівень інфляції в межах цих цілей. Завдяки цьому інструменту економіка стає більш передбачуваною, що, у свою чергу, сприяє стабільності інвестиційного середовища, підвищує довіру споживачів і бізнесу та зменшує ризики для економічного розвитку [77]. Також обраний режим довів свою ефективність у довгостроковій перспективі, дозволяючи утримувати інфляцію на помірному рівні та забезпечувати передбачуваність економічного середовища.

Досвід Нової Зеландії, яка першою у світі запровадила інфляційне таргетування у 1990 році, став важливим етапом у розвитку сучасної монетарної політики та сформував стандарт для інших країн. Інфляційне таргетування передбачає встановлення центральним банком конкретної цілі для рівня інфляції (зазвичай у вигляді діапазону), яку він намагається досягти через відповідні монетарні інструменти [89]. Основною метою цього підходу є підтримання стабільності цін та створення умов для сталого економічного зростання.

Резервний банк Нової Зеландії запровадив високі стандарти прозорості та підзвітності у проведенні монетарної політики. Одним із ключових елементів успішного інфляційного таргетування є постійна та зрозуміла комунікація з ринками та суспільством. Центральний банк Нової Зеландії регулярно публікує звіти про інфляційні процеси, прогнози щодо економічного розвитку та конкретні монетарні заходи, що плануються для досягнення цілей. Це забезпечує формування адекватних очікувань серед бізнесу та населення, сприяє стабільності фінансових ринків і дозволяє центральному банку ефективніше управляти економікою.

Такий підхід також знижує ризики інфляційних втрат та забезпечує довіру суспільства до монетарної політики. Коли центральний банк відкрито повідомляє про свої плани та методи їх реалізації, економічні агенти можуть краще адаптувати свої рішення, зменшуючи невизначеність.

Впровадження інфляційного таргетування Новою Зеландією стало прикладом для багатьох країн, і вже в 1990-ті роки цей підхід почали використовувати інші держави, враховуючи важливість прозорості та регулярної комунікації.

Наприклад, Канада запровадила інфляційне таргетування у лютому 1991 року. Центральний банк Канади запровадив інфляційне таргетування, встановивши цільовий рівень інфляції з діапазоном, що сприяло досягненню стабільності цін і стало фундаментом для підвищення довіри громадськості до монетарної політики [87]. Варто також підкреслити, що канадський досвід цікавий тим, що центральний банк країни успішно поєднує цілі цінової стабільності з підтримкою фінансової стабільності. Центральний банк Канади регулярно публікує звіти про інфляційні процеси та прогнози, що допомагає формувати адекватні очікування економічних агентів, оновлює угоду з урядом щодо цільових показників інфляції, що забезпечує чітку координацію монетарної та фінансової політики.

Банк Англії почав застосовувати інфляційне таргетування після того, як країна вийшла з Європейського механізму регулювання валютних курсів. Великобританія запровадила інфляційне таргетування у жовтні 1992 року після виходу з Європейського механізму валютних курсів. Банк Англії активно працює над прозорістю своєї монетарної політики [94]. Він став одним із перших центральних банків, що впровадив незалежність і почав активно комунікувати з суспільством, підвищуючи прозорість.

Швеція запровадила інфляційне таргетування у 1993 році та демонструє успішний приклад використання від'ємних процентних ставок та кількісного пом'якшення для боротьби з дефляційними ризиками. Ріксбанк активно застосовував нетрадиційні інструменти монетарної політики, що дозволило підтримувати цінову стабільність навіть в умовах глобальних економічних викликів [90].

Австралійський законодавець у 1993 році взяв за основу досвід Нової Зеландії та інших країн, встановивши прозорі цілі інфляції та акцентуючи

увагу на комунікації з населенням. Основні прозорі цілі інфляції включали стабільність цін, де метою було підтримувати інфляцію в діапазоні 2-3% на рік. У свою чергу Центральний банк активно працював над поясненням своїх рішень і політики населенню, щоб підвищити рівень довіри до економічної політики [23].

Чилі та Бразилія запровадили інфляційне таргетування в 1999 році. Це дозволило стабілізувати їх економіки після тривалих періодів високої інфляції. Особливо важливою стала прозора комунікація центральних банків з населенням. Бразилія регулярно публікує звіти і прогнози макроекономічних показників, що допомагає формувати адекватні очікування економічних агентів і забезпечувати економічну стабільність. Подібні підходи допомагають країнам контролювати інфляцію і сприяти стійкому економічному зростанню.

Кожна країна впроваджувала інфляційне таргетування при різних рівнях інфляції. Наприклад, найвищі показники інфляції на момент запровадження були в Перу (43%) та Чилі (29%), тоді як найнижчі – у Таїланді (1,5%), Швейцарії (2%) та Швеції (3%).

Польща та Чехія дійсно прийняли інфляційне таргетування наприкінці 1990-х років як частину своєї економічної стратегії під час переходу до ринкових відносин. Центральні банки цих країн запровадили ці механізми для стабілізації економіки, зниження інфляції та залучення довіри як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. Важливим аспектом цих реформ була прозорість та регулярна комунікація центральних банків з ринками та населенням, що допомагало формувати стабільні інфляційні очікування. Цей підхід дозволив Польщі та Чехії досягти макроекономічної стабільності та стати привабливими для інвестицій, що сприяло економічному зростанню [36].

Німецький центральний банк має довгу історію успішного управління інфляцією завдяки стратегії жорсткого контролю за денежно-кредитною політикою. Основною метою монетарної політики є забезпечення стабільності цін, що включає підтримку інфляції на рівні приблизно 2% на рік, а ключові аспекти жорсткого контролю за денежно-кредитною політикою включають

насамперед встановлення цільових індикаторів (центральный банк встановлює конкретні цілі для інфляції та підтримує їх через різні монетарні інструменти) [84].

Також Центральний банк визначає ставки, за якими кредитні установи можуть брати участь у операціях на відкритому ринку. Натомість кредитні установи зобов'язані зберігати мінімальні резерви на своїх рахунках у центральному банку. Також центральний банк проводить операції на відкритому ринку, щоб впливати на генеральні ціни [91].

Саме низка таких заходів допомагають забезпечити стабільність цін та підтримувати економічний розвиток країни. Центральний банк також і досі активно співпрацює з Європейським центральним банком для забезпечення стабільності цін у всій єврозоні.

Досвід Японії у боротьбі з дефляцією справді є показовим, оскільки демонструє, як тривала низька інфляція або навіть дефляція може призвести до застою економіки. Починаючи з 1990-х років, японська економіка переживала так звану «втрачену декаду», коли після фінансової кризи та обвалу ринку нерухомості вона увійшла у тривалий період низького або нульового зростання, низької інфляції і навіть дефляції. Дефляція в Японії призводила до падіння цін на товари і послуги, що, на перший погляд, виглядало б як позитивне явище для споживачів. Однак це створювало низку економічних труднощів, а саме:

- зниження стимулу до споживання та інвестицій, коли ціни постійно падають, споживачі та підприємства можуть відкладати покупки, очікуючи на подальше зниження цін, що ще більше знижує попит;

- зростання реальної вартості боргу. Для боржників дефляція є проблемною, оскільки реальна вартість боргу збільшується, погіршуючи фінансовий стан як приватного, так і державного секторів;

- проблеми з прибутковістю бізнесу, адже компанії зазнавали труднощів через падіння доходів і низьку інвестиційну активність, що негативно впливало на зайнятість та зарплати.

На початку 2010-х років прем'єр-міністр Сіндзо Абе запропонував комплексну програму економічних реформ, яка отримала назву «Абеноміка». Вона включала три основні напрямки, відомі як «три стріли» (агресивне монетарне стимулювання, фіскальна експансія, структурні реформи)

Банк Японії запровадив політику кількісного пом'якшення (quantitative easing, QE) та почав купувати державні облігації, що призвело до зниження процентних ставок. Метою було стимулювати кредитування, споживання і підвищити рівень інфляції. Банк Японії також встановив цільовий рівень інфляції у 2% і запровадив політику негативних процентних ставок, щоб зробити заощадження менш привабливими та спонукати інвестиції [58].

Уряд почав активно інвестувати в інфраструктурні проєкти та підвищив державні витрати, щоб підтримати внутрішній попит і зменшити залежність від експорту, що сприяло розвитку фіскальної експансії. Крім цього, держава надавала підтримку компаніям і домогосподарствам для підвищення платоспроможності, що сприяло збільшенню споживання.

Насамкінець уряд Японії почав реформи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки та вирішення довгострокових проблем, таких як старіння населення. Програма включала лібералізацію деяких секторів економіки, покращення умов праці для жінок, спрощення регуляцій для бізнесу, стимулювання інновацій та розвиток міжнародної торгівлі [47].

Варто зазначити, що «Абеноміка» і досягла певних результатів, таких як помірне підвищення інфляції та стабілізація економічного зростання, однак Японія продовжує стикатися з викликами, особливо у довгостроковій перспективі. Дефляційні очікування все ще залишаються сильними, і структурні проблеми, зокрема старіння населення і низька народжуваність, ускладнюють подальший економічний розвиток. Програма стала важливим уроком для інших країн, демонструючи, що боротьба з дефляцією та економічним застоєм вимагає своєчасної, комплексної та системної відповіді, а також глибоких структурних змін для забезпечення стійкого зростання.

Швейцарський національний банк показує приклад ефективного управління інфляцією в малій відкритій економіці з високим ступенем інтеграції у світові фінансові ринки. Особливістю швейцарського підходу є активне використання валютних інтервенцій для запобігання надмірному зміцненню національної валюти та підтримки цінової стабільності.

Сінгапур має унікальний підхід до управління інфляцією через використання обмінного курсу як основного інструменту монетарної політики. Валютний комітет Сінгапуру (MAS) ефективно управляє курсом національної валюти (сінгапурський долар) відносно кошика валют основних торговельних партнерів, щоб забезпечити цінову стабільність [72]. Варто окреслити, що обраний підхід відрізняється від традиційних методів управління інфляцією, які зазвичай включають зміну процентних ставок або валютахідні інтервенції. Валютний комітет Сінгапуру використовує обмінний курс як основний інструмент, щоб забезпечити розуміння того, що інфляція залишається в межах цільового діапазону, який дозволяє Сінгапуру забезпечити стабільність цін і зміцнити економіку, забезпечуючи більшу прозорість і передбачуваність для бізнесу та інвесторів. Він також допомагає зменшити вплив глобальних економічних коливань на національну економіку [45].

Південна Корея є також прикладом ефективного управління інфляцією. Банк Кореї (Bank of Korea) успішно поєднує цілі цінової стабільності з підтримкою економічного зростання через виважену монетарну політику. Це досягається за рахунок точного контролю за інфляцією, що дозволяє уникнути її занадто швидкого зростання, що може негативно впливати на економіку.

Доцільно підкреслити, що Банк Південної Кореї використовує монетарну політику для контролю інфляції, що включає зміну процентних ставок, щоб впливати на кредитні умови та грошовий обіг, ставить на перше місце забезпечення цінової стабільності (це є важливим для забезпечення економічної стабільності та залучення інвестицій), активно співпрацює з урядом та іншими органами влади для забезпечення прозорості та

передбачуваності своїх дій. Також уряд Південної Кореї використовує регуляторні механізми для контролю цін на товари та послуги, що включає контроль за цінами на житло, транспорт та інші важливі товари використовує економічну політику для зменшення інфляції (збалансування бюджету, зниження податків та інші заходи для стимулювання економічного розвитку) [33]. Варто зазначити, що окреслені заходи допомагають Південній Кореї забезпечити стабільну економіку та зменшити вплив інфляції на життя громадян.

Цільове управління інфляцією в Фінляндії було введено в 1993 році як частина стратегії для досягнення економічної стабільності та означало, що Центральний банк Фінляндії встановив конкретні цілі для інфляції і прийняв заходи для її контролю [29]. Це допомогло зменшити коливання цін і підвищити довіру до монетарної політики серед населення та бізнес-спільнот та було важливим кроком, оскільки стабільність цін є важливим фактором для економічного розвитку та привабливості інвестицій.

Управління інфляцією, яке Іспанія запровадила у 1994 році, стало визначним економічним кроком для країни та сприяло зниженню інфляції та забезпечило стабільність економіки. Цей захід був частиною ширшої програми реформ, спрямованої на інтеграцію Іспанії до європейських структур та підтримку економічного розвитку.

Цільове управління інфляцією допомогло Іспанії знизити інфляцію з 7% до 2% протягом кількох років, що, своєю чергою, сприяло зниженню процентних ставок, що стимулювало зростання інвестицій і рівень зайнятості, а також забезпечило економічну стабільність, важливу для подальшого розвитку.

Завдяки цим реформам Іспанія змогла приєднатися до єврозони у 1999 році, що стало значним досягненням та забезпечило країні економічну стабільність та розвиток на наступні десятиліття [75].

Важливим елементом міжнародного досвіду є координація монетарної політики між країнами, особливо в умовах глобальних економічних

перетворень. Центральні банки провідних країн світу активно співпрацюють для забезпечення глобальної фінансової стабільності та контролю над інфляційними процесами.

Досвід розвинених країн також показує важливість розвитку фінансових ринків та інструментів для ефективного управління інфляцією. Розвинена фінансова система забезпечує кращу трансмісію монетарної політики та дозволяє більш ефективно впливати на інфляційні процеси.

Міжнародний досвід управління інфляцією демонструє, що успіх залежить від комплексного підходу, який включає не тільки монетарні інструменти, але й структурні реформи, розвиток фінансових ринків та ефективну комунікацію з суспільством. Важливим є також забезпечення незалежності центрального банку та його чітка орієнтація на цінову стабільність як головну мету монетарної політики.

Висновки до розділу 2

Аналіз іноземного досвіду управління інфляцією показав успіхи розвинених країн, таких як США з їх гнучким таргетуванням інфляції, країн ЄС з консервативною монетарною політикою та азійських країн, що ефективно поєднують монетарні та структурні інструменти. Досліджуючи управління інфляцією в Україні, було детально розглянуто еволюцію підходів Національного банку України та уряду, зокрема перехід до режиму інфляційного таргетування, реформування монетарної політики та розвиток інструментів регулювання.

Особлива увага була приділена специфічним викликам, з якими стикається Україна в процесі управління інфляцією. Серед них висока доларизація економіки, значний рівень тіньового сектору та велика залежність від зовнішніх ризиків, таких як коливання світових цін на енергоносії. Ці чинники ускладнюють процес стабілізації економіки та знижують ефективність традиційних монетарних інструментів.

Дослідження також показало необхідність вдосконалення координації між різними гілками влади для ефективного управління інфляцією. Це передбачає тісну співпрацю між НБУ, урядом та іншими державними органами для узгодження економічної політики та забезпечення її ефективного виконання. Крім того, важливо розвивати ринкові механізми ціноутворення, які сприятимуть зменшенню інфляційних очікувань та забезпечуватимуть прозорість цін.

Застосування іноземного досвіду допоможе Україні забезпечити стабільне зростання економіки та ефективно контролювати інфляційні процеси. Впровадження гнучкого підходу до монетарної політики, розвиток ринкових механізмів та посилення інституційної спроможності регуляторів сприятимуть покращенню якості життя населення та досягненню довгострокової фінансової стабільності. Важливо також продовжувати реформування монетарної політики та залучати до процесу управління інфляцією досвідчених фахівців та міжнародних експертів, що дозволить ефективніше реагувати на виклики сучасної економіки.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

3.1. Розвиток інструментів монетарної політики для контролю інфляції

У сучасних умовах глобалізації та постійно змінюваних економічних реалій, здатність центральних банків ефективно керувати інфляцією є ключовим чинником для забезпечення стабільності економічного зростання та добробуту населення. Інфляція впливає на всі аспекти економіки, від вартості життя до рівня зайнятості, і без ефективних інструментів її контролю важко досягти стійкого економічного розвитку.

Розвиток інструментів монетарної політики для контролю інфляції є важливим аспектом економічного управління, оскільки він дозволяє центральним банкам і урядам ефективно управляти інфляцією та забезпечувати стабільність економіки.

Основна проблема полягає в тому, що традиційні інструменти монетарної політики, такі як зміна облікової ставки та операції на відкритому ринку, не завжди є достатньо ефективними в умовах складних економічних викликів. Фінансова криза 2008 року та її наслідки продемонстрували необхідність у більш інноваційних підходах до монетарної політики. Нові інструменти, такі як кількісне пом'якшення та політика негативних ставок, стали важливими елементами арсеналу центральних банків. Однак їх впровадження викликає нові виклики, пов'язані з оцінкою ефективності та потенційними побічними ефектами для економіки.

Основні інструменти монетарної політики включають операції на відкритому ринку, обмеження резервів, встановлення процентних ставок та інші фінансові механізми наведено у таблиці 3.1. Кожен з цих інструментів

має свої особливості та вплив на економіку, і їх використання залежить від конкретних умов економічного середовища та цілей монетарної політики.

Таблиця 3.1

Окремі інструменти монетарної політики

Інструменти монетарної політики	Загальна характеристика	Мета інструменту	Успішне застосування
Операції на відкритому ринку	Купівля або продаж державних цінних паперів для регулювання грошової маси в економіці. [24]	Регулювання грошової маси в економіці	США під час фінансової кризи 2008 року
Обмеження ресурсів	Встановлення мінімальних резервів, які комерційні банки повинні зберігати в центральному банку [54].	Контроль грошової маси через вимоги до банківських резервів	Китай під час фінансової кризи 1997 року
Встановлення процентних ставок	Встановлення облікової ставки для впливу на вартість кредитів та депозитів [71].	Вплив на вартість кредитів та депозитів	Великобританія під час інфляційного таргетування
Кількісне пом'якшення	Купівля великих обсягів державних та інших фінансових активів для збільшення грошової маси та зниження довгострокових процентних ставок. [53]	Збільшення грошової маси та зниження довгострокових процентних ставок	Японія на початку 2000-х років

Продовження таблиці 3.1

Політика негативних ставок	Центральний банк встановлює негативні процентні ставки, змушуючи комерційні банки платити за зберігання своїх резервів, стимулюючи кредитування. [50]	Стимулювання кредитування в умовах низьких процентних ставок	Швеція в 2015 році
Прямий контроль за грошовою масою	Управління зростанням грошової маси через встановлення конкретних цілей та використання різних інструментів для їх досягнення [31].	Установлення цілей щодо зростання грошової маси	Бразилія у 1990-х роках
Рефінансування	Центральний банк надає комерційним банкам кредити за певними ставками для підтримки їх ліквідності [80].	Підтримка ліквідності банків	Німеччина під час європейської фінансової кризи
Стерилізаційні операції	Центральний банк продає або купує іноземну валюту на внутрішньому ринку для контролю грошової маси і впливу на обмінний курс [64].	Контроль грошової маси і вплив на обмінний курс	Китай у 2000-х роках
Цільові позики та кредити	Центральний банк пропонує цільові позики та кредити для комерційних банків, спрямовані на підтримку певних секторів економіки [25].	Підтримка певних секторів економіки	США під час кризи 2008 року

Джерело: сформовано автором

Розвиток цих інструментів має важливе значення для ефективного контролю інфляції та забезпечення економічної стабільності та дозволяє більш точно прогнозувати та контролювати інфляцію. Важливо враховувати, що ефективність інструментів монетарної політики залежить від їх правильного використання та адаптації до змін у економічному середовищі.

Розвиток інструментів монетарної політики є важливим кроком у забезпеченні економічної стабільності та зростання та є одним із головних інструментів, які центральні банки використовують для підтримки економічної стабільності. З метою підвищення ефективності монетарної політики, центральним банкам варто посилити дослідження та аналіз ефективності існуючих інструментів, а також розробляти нові підходи до регулювання економічної активності. Важливо також посилити співпрацю з іншими центральними банками та міжнародними фінансовими інститутами для обміну досвідом та найкращими практиками.

З середини XX століття центральні банки почали відходити від класичних методів контролю грошової маси та процентних ставок, переходячи до більш складних фінансових механізмів. Після Другої світової війни з'явилася Бреттон-Вудська система, яка стала новою основою міжнародних валютних відносин. Вона встановлювала фіксовані обмінні курси, але США відмовилися від золотого стандарту у 1971 році, і країни перейшли до системи плаваючих валютних курсів, що призвело до необхідності розробки нових інструментів монетарної політики [57].

Це також дало поштовх до створення більш складних фінансових механізмів, таких як кількісне пом'якшення та операції на відкритому ринку. Центральні банки почали використовувати ці інструменти для підтримки економічної стабільності та зростання, особливо в умовах глобальних фінансових криз. Крім того, політика негативних процентних ставок стала новим інструментом у арсеналі центральних банків, дозволяючи стимулювати економіку навіть у найскладніших умовах.

Серед інструментів монетарної політики варто також виділити облікову ставку, яка є одним із найважливіших інструментів. Це ставка, за якою центральний банк надає кредити комерційним банкам. Зміна облікової ставки впливає на вартість кредитів для бізнесу та споживачів. Підвищення облікової ставки може стримувати інфляцію, знижуючи споживчий попит і інвестиції, тоді як зниження ставки може стимулювати економічне зростання. Крім того, центральні банки використовують операції на відкритому ринку для впливу на грошову масу. Це купівля або продаж державних цінних паперів на вторинному ринку. Купівля цінних паперів збільшує грошову масу, що може стимулювати економіку, тоді як продаж зменшує грошову масу, допомагаючи контролювати інфляцію [49].

Ще одним важливим інструментом є резервні вимоги, які встановлюють частку депозитів, що комерційні банки повинні зберігати як резерви у центральному банку. Підвищення резервних вимог зменшує кількість грошей, доступних для кредитування, що може стримувати інфляцію. Зниження резервних вимог може стимулювати економічне зростання [27]. Останнім часом центральні банки використовують кількісне пом'якшення, що передбачає купівлю великої кількості фінансових активів для зниження довгострокових процентних ставок і стимулювання економіки. Це інструмент, який став особливо популярним після фінансової кризи 2008 року.

Кількісне пом'якшення дозволяє банкам збільшувати ліквідність і забезпечувати економіку додатковими коштами. У більшості випадків це позитивно впливає на економічне зростання та рівень зайнятості. Проте, критики стверджують, що надмірне використання цього інструменту може призвести до інфляції та деформації фінансових ринків. У деяких країнах, таких як США та Японія, кількісне пом'якшення стало основним засобом боротьби з економічними кризами. Важливо зазначити, що ефективність цього інструменту залежить від конкретних економічних умов і політичних рішень. Центральні банки постійно оцінюють результати його застосування та коригують свою стратегію відповідно до змін у економіці.

Вже раніше згадувалось про політику з негативними ставками, яка використовується деякими центральними банками, такими як Європейський центральний банк і Банк Японії. Окреслена політика означає, що комерційні банки повинні платити за зберігання своїх резервів у центральному банку, що стимулює банки видавати більше кредитів, щоб уникнути цих витрат, що може допомогти стимулювати економіку. Прямий контроль за грошовою масою також використовується деякими центральними банками, що встановлюють цілі щодо зростання грошової маси і використовують різноманітні інструменти для досягнення цих цілей та дозволяє центральним банкам більш точно контролювати кількість грошей в обігу.

Звідси варто зазначити переваги та недоліки застосування низки інструментів монетарної політики (табл. 3.2).

Розвиток інструментів монетарної політики для контролю інфляції стикається з кількома викликами, такими як глобальні економічні коливання, фінансова політика та взаємодія з іншими економічними факторами.

У свою чергу глобальні економічні коливання можуть впливати на інфляцію через зміни в цінах на сировину, торгівлю та економічну активність.

Фінансова політика ж натомість включає в себе рішення урядів щодо оподаткування та державних витрат. Підвищення податків або зменшення державних витрат можуть зменшити загальний попит у економіці, що може допомогти контролювати інфляцію. Наприклад, під час економічного зростання уряди можуть збільшувати податки або зменшувати витрати, щоб знизити попит і контролювати інфляцію.

Економічні фактори, такі як зайнятість, заробітна платня, інвестиції та експорт-імпорт, також впливають на інфляцію. Наприклад, зростання заробітної плати може збільшити попит на товари та послуги, що може призвести до підвищення цін. Інвестиції в інфраструктуру та технології можуть збільшити ефективність економіки, що може зменшити інфляцію.

Таблиця 3.2

Переваги та недоліки інструментів монетарної політики

№	Інструмент монетарної політики	Переваги	Недоліки
1.	Облікова ставка	Стримує інфляцію або стимулює економічне зростання	Обмежена гнучкість у короткостроковій перспективі
2.	Операції на відкритому ринку	Гнучкість, оперативність	Можлива волатильність ринку
3.	Резервні вимоги	Збільшення стабільності банківської системи	Зниження ліквідності
4.	Кількісне пом'якшення	Стимулювання економіки в умовах низьких процентних ставок	Можливі побічні ефекти, такі як інфляція активів
5.	Політика негативних ставок	Стимулювання економіки в умовах дефляції	Можливе негативне сприйняття банків
6.	Прямий контроль за грошовою масою	Прямий контроль за інфляцією	Складність управління в умовах мінливих ринків
7.	Рефінансування	Підтримка стабільності фінансової системи	Можливе залежність банків від рефінансування
8.	Стерилізаційні операції	Зміцнення національної валюти	Потребує значних резервів
9.	Цільові позики та кредити	Стимулювання цільових галузей	Можливе неправильне використання ресурсів

Джерело: сформовано автором

Надмірне використання інструментів може призвести до небажаних побічних ефектів, таких як економічні бульбашки або фінансова нестабільність. Розвиток інструментів монетарної політики є тим завданням для центральних банків, коли ефективне їх використання дозволяє забезпечити стабільність цін і підтримати економічне зростання. Центральні

банки повинні продовжувати досліджувати та впроваджувати нові підходи для досягнення цих цілей.

Сучасні виклики вимагають від центральних банків швидкої адаптації та інновацій у їхніх підходах. Важливим аспектом є міжнародна співпраця та обмін досвідом між різними центральними банками для розробки ефективних стратегій. Зокрема, впровадження нових технологій, таких як блокчейн та фінансові технології (фінтех), можуть допомогти у вдосконаленні монетарної політики. Центральні банки також повинні враховувати екологічні та соціальні аспекти, такі як стає фінансування та підтримка зелених інвестицій. Використання аналітики великих даних та штучного інтелекту може допомогти прогнозувати економічні тенденції та розробляти більш точні інструменти для контролю інфляції. Крім того, прозорість та комунікація з громадськістю є ключовими факторами у формуванні довіри до монетарної політики. Успішний розвиток інструментів монетарної політики залежить від здатності центральних банків швидко реагувати на зміни та впроваджувати інноваційні рішення.

Для забезпечення ефективного розвитку інструментів монетарної політики та адаптації до сучасних економічних викликів, необхідно розглянути можливість вдосконалення існуючих та розробки низки нових нормативних актів, а саме:

Потребує вдосконалення:

- Закон України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" для включення положень про використання блокчейн-технологій у фінансовому секторі. Це дозволить підвищити прозорість та зменшити ризики шахрайства;
- Закон України "Про валюту і валютні операції" для регулювання фінансових технологій, включаючи криптовалюту та інші інноваційні рішення, з метою забезпечення безпеки та прозорості їх діяльності;
- Податковий кодекс України для стимулювання інвестицій у стійкий розвиток, включаючи податкові пільги для компаній, що інвестують у проекти з низьким рівнем викидів вуглецю та екологічно чисті технології;

– Закон України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" для включення положень про підтримку зелених інвестицій та екологічно відповідального бізнесу;

– Бюджетний кодекс України для впровадження гнучких механізмів регулювання податків залежно від економічного циклу. Це дозволить уряду швидко адаптуватися до змін в економіці та забезпечити ефективне управління державними фінансами;

– Закон України "Про публічні закупівлі" для підвищення прозорості та ефективності використання державних коштів. Необхідно запровадити сучасні електронні системи моніторингу та оцінки закупівель;

– Закон України "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України" для забезпечення захисту фінансових даних від кібератак та гарантування безпеки електронних фінансових операцій. Це включає створення національних стандартів кібербезпеки та забезпечення відповідності цим стандартам;

– Закон України "Про захист персональних даних" для адаптації до нових технологій та забезпечення ефективного захисту персональних даних у фінансовому секторі;

– Закон України "Про захист прав споживачів" для регулювання використання аналітики великих даних та штучного інтелекту у фінансовому секторі. Закон повинен враховувати етичні та правові аспекти використання даних;

– Закон України "Про інноваційну діяльність" для підтримки використання сучасних технологій у фінансовій сфері, включаючи штучний інтелект та машинне навчання;

– Закон України "Про професійний розвиток працівників" для забезпечення постійного підвищення кваліфікації працівників фінансового сектору через участь у міжнародних тренінгах та семінарах;

– Закон України "Про доступ до публічної інформації" для забезпечення регулярного звітування центрального банку та уряду про стан монетарної політики та її результати.

Потребує розробки: Закон України "Про громадський діалог" для створення платформ для відкритого діалогу з громадськістю щодо економічних та фінансових питань.

Розробка Закону України "Про громадський діалог" для створення платформ для відкритого діалогу з громадськістю щодо економічних та фінансових питань є важливою та необхідною через кілька ключових причин. По-перше, чинні закони, такі як "Про доступ до публічної інформації" та інші нормативні акти, які регулюють інформаційний доступ, не забезпечують достатньої правової бази для створення структурованого діалогу з громадськістю на постійній основі. Вони переважно орієнтовані на забезпечення доступу до інформації, але не на активне залучення громадян до процесу обговорення та прийняття рішень у сфері економічної та фінансової політики. По-друге, сучасні виклики вимагають від державних установ більшої прозорості та підзвітності, а новий закон дозволить створити ефективні механізми для взаємодії між урядом, бізнесом та громадянським суспільством. Це сприятиме формуванню довіри до державних інституцій та прийнятих ними рішень. По-третє, новий закон може враховувати сучасні технологічні можливості для проведення діалогу, такі як онлайн-платформи, соціальні мережі та інші цифрові інструменти, що дозволяють зробити процес обговорення більш доступним та інклюзивним для широкого кола громадян. По-четверте, розробка спеціалізованого закону про громадський діалог надасть можливість формалізувати процеси залучення громадськості, визначити конкретні механізми, процедури та відповідальність усіх сторін. Це забезпечить більш ефективне та послідовне використання ресурсів для підтримки громадських обговорень та створення платформ для діалогу. Нарешті, цей закон дозволить врахувати досвід міжнародних практик і забезпечити відповідність українського законодавства європейським

стандартам у сфері відкритого урядування та громадських консультацій. Таким чином, розробка спеціалізованого Закону України "Про громадський діалог" для створення платформ для відкритого діалогу з громадськістю щодо економічних та фінансових питань є не лише доцільною, але й необхідною для підвищення ефективності державного управління та залучення громадян до процесу прийняття рішень.

Таким чином, удосконалення вищенаведених законів та розробка Закону України "Про громадський діалог" сприятимуть покращенню монетарної політики, забезпечать стабільність економіки та створять сприятливі умови для розвитку фінансових технологій в Україні. Це також дозволить ефективніше реагувати на сучасні виклики та підтримувати стає економічне зростання.

Розвиток інструментів монетарної політики для контролю інфляції є важливим кроком у забезпеченні економічної стабільності та зростання, що дозволяє центральним банкам більш точно прогнозувати та контролювати інфляцію та сприяє зростанню економічної стабільності та зростанню.

Доцільно зазначити, що ефективність інструментів монетарної політики залежить від їх правильного використання та адаптації до змін у економічному середовищі. У сучасних умовах розвитку глобальної економіки центральні банки постійно стикаються з новими викликами та ризиками, що потребує постійного вдосконалення інструментів монетарної політики. Важливо також забезпечити координацію між різними органами державної влади та міжнародними організаціями для досягнення стабільності та сталого розвитку.

Розвиток інструментів монетарної політики є постійним процесом, що вимагає гнучкості та готовності до змін у відповідь на нові економічні умови. Центральні банки повинні бути готові до впровадження нових інструментів та методів управління, щоб забезпечити ефективне управління інфляцією та економічною стабільністю. Важливим аспектом цього процесу є також забезпечення прозорості та передбачуваності монетарної політики, що сприяє підвищенню довіри серед учасників ринку та населення та включає

публікацію прогнозів та звітів, а також активну комунікацію з ринками та громадськістю.

3.2. Адаптація іноземного досвіду реалізації фіскальної політики задля оптимізації рівня інфляції в Україні

Контроль інфляції є одним з ключових завдань економічної політики будь-якої держави. В Україні питання ефективної боротьби з інфляцією набуває особливої актуальності в умовах постійних макроекономічних та геополітичних викликів, з якими стикається країна. Досягнення стабільності цін є необхідною умовою для забезпечення сталого економічного зростання, підвищення добробуту громадян та зміцнення національної фінансової системи.

В арсеналі держави для регулювання інфляційних процесів є два основні набори інструментів - монетарна та фіскальна політика. В той час як центральний банк застосовує монетарні важелі, такі як процентні ставки, норми резервування та операції на відкритому ринку, уряд може впливати на рівень цін через важелі фіскальної політики.

Фіскальні інструменти є важливою складовою фіскального механізму в системі державних фінансів. Розгляд фіскальних інструментів як комбінації податкових і бюджетних важелів підкреслює їхню роль у комплексному впливі на економіку. Шапошников К., Крилов Д., Якушко І. у своїх дослідженнях зазначають, що ці інструменти не тільки підтримують функціонування економічної системи загалом, але й мають можливість застосовуватися для вибіркового впливу на окремі групи економічних суб'єктів, що дає можливість досягати певних економічних цілей, зокрема стимулювання окремих секторів або стримування негативних економічних тенденцій [76]. Отже, правильне використання фіскальних інструментів

вимагає балансування між загальноекономічними та специфічними цілями, що є важливим для забезпечення стійкості державних фінансів та стабільності економічного розвитку.

Вважаємо за доцільне до основних інструментів фінансової політики, що можуть бути використані для стримування інфляції, віднести:

- зміну рівня оподаткування (податків) та державних видатків;
- управління державним боргом;
- регулювання державних видатків на заробітну плату, пенсії та інші соціальні виплати;
- застосування цінового та валютного контролю;
- стимулювання заощаджень та інвестицій.

Адаптація міжнародного досвіду означає вивчення та впровадження найбільш ефективних практик фінансової політики, які використовуються в інших країнах для досягнення економічних цілей, включає аналіз і порівняння різних фінансових заходів, таких як податкова політика, державні витрати та боргове управління. А реалізації фінансової політики антиінфляційної спрямованості є особливо актуальною для України, оскільки дозволяє запозичити кращі практики та уникнути помилок, допущених іншими країнами в аналогічних ситуаціях. Вивчення та імплементація зарубіжних підходів у поєднанні з врахуванням вітчизняних особливостей та специфіки може стати важливим фактором підвищення ефективності заходів з регулювання інфляції в Україні.

Варто також зазначити, що контроль інфляції є одним із ключових завдань для забезпечення макроекономічної стабільності. Інфляція впливає на купівельну спроможність населення, рівень інвестицій та економічну активність. В умовах глобальної економічної інтеграції вплив зовнішніх факторів на економіку України стає все більш відчутним.

Окремо слід звернути увагу, що міжнародний досвід реалізації фінансової політики демонструє різноманітність підходів та інструментів, які можуть бути використані для контролю інфляції.

Наприклад, американська модель економіки характеризується гнучким поєднанням фіскальних стимулів та обмежень, активним використанням дефіцитного фінансування для стимулювання економіки при збереженні контролю над інфляцією. Відповідний процес дозволяє уряду швидко реагувати на економічні кризи та забезпечувати стабільний ріст. Крім того, активне використання дефіцитного фінансування допомагає збільшити інвестиції в інфраструктуру та інновації. При цьому важливо зберігати баланс між стимулюванням економіки та контролем за інфляцією, щоб уникнути економічних спекуляцій та перепрошивання. Американська модель економіки також включає активну підтримку малого та середнього бізнесу через податкові пільги та субсидії. Ця модель дозволяє приватному сектору грати важливу роль у розвитку економіки, що сприяє створенню нових робочих місць і інновацій. Зокрема, під час фінансової кризи 2008 року уряд США запровадив пакет економічних стимулів, який включав зниження податків та інвестиції в інфраструктуру, що допомогло відновити економіку. Також, Американська модель передбачає активну участь центрального банку (Федеральної резервної системи) у контролі над інфляцією та регулюванні грошової маси через інструменти монетарної політики [78]. Таким чином, Американська модель забезпечує стабільний розвиток економіки та підвищення якості життя населення та збалансований підхід до економічного зростання та стабільності.

Варто зазначити, що Україна може взяти до уваги гнучкість у фіскальній політиці, яка дозволяє швидко реагувати на економічні зміни. Під час кризису, такий підхід може допомогти стимулювати економіку за рахунок дефіцитного фінансування, але важливо зберігати контроль над інфляцією.

Далі варто згадати про європейську модель економіки, яка характеризується більш консервативним підходом до управління державними фінансами та включає сувору фіскальну дисципліну, орієнтацію на зниження державного боргу та підтримку стабільного бюджету. Країни Євросоюзу, зокрема Німеччина, часто вважають пріоритетом збереження бюджетного

балансу, навіть під час економічних криз. Виконання суворих бюджетних правил, встановлених Пактом стабільності та зростання, є ключовим аспектом цієї моделі. Цей підхід допомагає знизити ризики інфляції та забезпечити стабільність національної валюти. Крім того, консервативна фіскальна політика сприяє збереженню довіри до державних фінансів та зменшує вартість запозичень на міжнародних ринках. Важливим елементом є також високий рівень соціальних витрат, що забезпечує стабільність соціальної сфери та зменшує економічні нерівності. Проте, критики зазначають, що сувора фіскальна політика може обмежувати економічне зростання та призводити до недостатнього фінансування інфраструктурних проєктів. Приклади успішного застосування Європейської моделі можна побачити у згаданих вище Німеччині та скандинавських країнах, де забезпечується високий рівень економічної стабільності та соціального добробуту. Збереження балансу між фіскальною консолідацією та стимулюванням економічного зростання є важливим завданням для урядів країн ЄС [93].

Для адаптації досвіду європейської моделі реалізації фіскальної політики задля оптимізації рівня інфляції в Україні варто звернути увагу саме на консервативний підхід ЄС, який акцентує увагу на фіскальну консолідацію та дотримання жорстких бюджетних правил, що може допомогти зменшити дефіцит і забезпечити фінансову стабільність довгостроково.

Азійська модель, наприклад, яскравими представниками якої є Японія та Південна Корея, у основі якої передбачено активне державне втручання в економіку через фіскальні інструменти при збереженні високого рівня заощаджень та активне використання державних інвестицій для підтримки інновацій та розвитку високотехнологічних галузей. У цих країнах велика увага приділяється освіті та науково-дослідній діяльності, що сприяє економічному зростанню. Держави відіграє важливу роль у регулюванні фінансового сектору, щоб забезпечити стабільність економіки [37].

У свою чергу, високий рівень заощаджень дозволяє країнам забезпечити стабільність фінансових ринків та зменшити залежність від іноземних кредитів.

Також Японія та Південна Корея активно сприяють розвитку малого та середнього бізнесу через підтримку фінансових інструментів та здійснюють контроль над цінами на критичні товари, щоб забезпечити доступність для населення. Високий рівень заощаджень дозволяє країнам забезпечити стабільність фінансових ринків та зменшити залежність від іноземних кредитів.

Для формування української моделі варто звернути увагу на активне державне втручання в економіку через фіскальні інструменти, що дозволяє стимулювати економіку, зберігаючи високий рівень заощаджень, що може допомогти забезпечити стабільний ріст економіки.

Узагальнено у таблиці 3.2 представлено характеристики, переваги та недоліки різних моделей економіки, зокрема американської, європейської та азійської. Розглянуті моделі підкреслюють специфічні підходи до фіскальної політики, державного втручання в економіку та підтримки різних секторів, що дозволяє зрозуміти їхній вплив на економічний розвиток та стабільність. Також наведено рекомендації для України щодо адаптації цих моделей для забезпечення економічного зростання та фінансової стабільності.

Таблиця 3.2

Характеристики та переваги різних моделей економіки: Американська, Європейська, Азійська

Модель економіки	Характеристики	Приклади країн	Переваги	Недоліки	Рекомендації для України
Американська	Гнучке поєднання фіскальних стимулів та обмежень, активне використання дефіцитного фінансування	США	Швидке реагування на економічні кризи, збільшення інвестицій в інфраструктуру та інновації, підтримка малого та середнього бізнесу	Ризик економічних спекуляцій, необхідність контролю за інфляцією	Гнучкість у фіскальній політиці, контроль за інфляцією
Європейська	Консервативний підхід до управління державними фінансами, суворі фіскальна дисципліна, орієнтація на зниження державного боргу	Німеччина, скандинавські країни	Зниження ризиків інфляції, стабільність національної валюти, довіра до державних фінансів	Може обмежувати економічне зростання, недостатнє фінансування інфраструктурних проєктів	Консервативний підхід, фіскальна консолідація, жорсткі бюджетні правила
Азійська	Активне державне втручання в економіку, високий рівень заощаджень, державні інвестиції в інновації та високотехнологічні галузі	Японія, Південна Корея	Стабільність фінансових ринків, зменшення залежності від іноземних кредитів, розвиток малого та середнього бізнесу, підтримка інновацій	Надмірна залежність від державного втручання, можливі обмеження ринкової конкуренції	Активне державне втручання через фіскальні інструменти, підтримка заощаджень

Джерело: сформовано автором

Проаналізувавши низку переваг, адаптація зарубіжного досвіду реалізації фіскальної політики в Україні може зустрітись з низкою серйозних проблем та викликів.

До основних проблем можна віднести насамперед факт того, що економіка України та провідних розвинених країн, досвід яких найчастіше використовується для запозичення, мають суттєві відмінності, структурі, рівні розвитку фінансового сектору, ступені інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості, переважаючих галузях, моделях споживання тощо, що ускладнює пряме перенесення зарубіжних практик без урахування специфіки вітчизняної економіки. Крім того, врахування культурних та соціальних відмінностей є необхідним для успішного впровадження політик, які можуть працювати в інших країнах. Також слід зазначити, що розвинені країни зазвичай мають стабільні політичні інституції, які підтримують фіскальну політику, тоді як в Україні політичні зміни можуть впливати на економічні рішення.

Не менш важливим є рівень розвитку інфраструктури, яка відіграє не останню роль у підтримці економічної діяльності та ефективності фіскальних заходів [69]. Наприклад, транспортна та комунікаційна інфраструктура у розвинених країнах є значно розвиненішою, що сприяє більш ефективному використанню ресурсів та стимулюванню економічного зростання. В Україні, навпаки, інфраструктурні проекти потребують значних інвестицій та реформ для досягнення аналогічного рівня розвитку. Крім того, розробка і впровадження нових фіскальних інструментів потребує високого рівня координації між різними гілками влади та державними інституціями. Отже, адаптація зарубіжного досвіду вимагає комплексного підходу та врахування всіх цих факторів для досягнення бажаних результатів. Варто зазначити, що описані всі процеси ускладнюють пряме перенесення зарубіжних практик без урахування специфіки вітчизняної економіки.

Наступною варто визначити проблему, яка стосується інституційної та законодавчої особливості. Адже, ефективність фіскальної політики значною мірою залежить від інституційного середовища, системи державного управління, рівня корупції, якості нормативно-правової бази тощо. В Україні ці фактори

часто є суттєвими бар'єрами для впровадження потенційно дієвих інструментів фінансової політики. Недоліки в цих аспектах можуть призводити до неефективного використання ресурсів та збільшення ризиків для економічної стабільності. Крім того, відсутність належного контролю та прозорості у виконанні фінансових заходів може знижувати довіру населення та бізнесу до державних ініціатив. Успішна реалізація фінансової політики вимагає комплексного підходу та системних реформ для покращення інституційного середовища і підвищення ефективності державного управління.

Реалізація ефективних антиінфляційних заходів у межах фінансової політики потребує наявності достатніх бюджетних ресурсів. Проте Україна тривалий час стикається з хронічним дефіцитом державного бюджету, що обмежує можливості уряду щодо маневрування фінансовими інструментами [60]. Також це посилює залежність від зовнішніх кредитів і фінансової допомоги, що може мати свої власні ризики. Крім того, обмежені бюджетні ресурси утруднюють впровадження необхідних реформ і інвестицій у критичні сектори економіки. У такій ситуації уряд повинен знайти баланс між скороченням дефіциту бюджету та підтримкою економічного зростання, щоб забезпечити стабільність цін та покращення добробуту населення.

Окремо варто згадати про впровадження низки заходів фінансової політики, таких як підвищення податків чи скорочення соціальних видатків, може мати негативні політичні та соціальні наслідки. Відповідно уряд мусить діяти обережно, навіть якщо такі кроки теоретично можуть бути ефективними з економічної точки зору. Невдоволення населення та протести можуть призвести до політичної нестабільності, що ще більше ускладнить реалізацію фінансової політики [62]. Тому важливо забезпечити баланс між економічною доцільністю та соціальною справедливістю, враховуючи інтереси різних верств населення. Відповідальний підхід до формування та впровадження фінансової політики може допомогти уникнути конфліктів та забезпечити стійкий економічний розвиток.

Для досягнення максимального ефекту фінансова та монетарна політика повинні бути узгоджені та спрямовані на спільну мету. Проте в Україні взаємодія

Міністерства фінансів та Національного банку часто характеризується певною асинхронністю, що знижує результативність антиінфляційних заходів.

Насамкінець, інфляція в Україні значною мірою залежить від зовнішніх ризиків, пов'язаних з коливаннями цін на енергоносії, продовольчі товари, зміною валютних курсів тощо. Окреслені фактори перебувають поза контролем вітчизняної фіскальної політики, ускладнюючи її ефективне застосування у зв'язку з повномасштабним вторгненням.

Однак, незважаючи на існуючі проблеми, адаптація зарубіжного досвіду реалізації фіскальної політики антиінфляційної спрямованості є надзвичайно важливою для України. Саме тому вважаємо за доцільне виокремити наступні основні напрями адаптації:

1. Посилення координації фіскальної та монетарної політики. Варто зазначити, що забезпечення тісної взаємодії Міністерства фінансів та Національного банку України саме через спільне планування та реалізацію заходів, спрямованих на стримування інфляції та може включати узгодження бюджетних параметрів, управління державним боргом, регулювання обмінного курсу тощо.

2. Підвищення ефективності системи державних фінансів шляхом вдосконалення бюджетного процесу, посилення фіскальної дисципліни, покращення адміністрування податків та зборів, оптимізація структури державних видатків. Важливим є також розвиток інституту середньострокового бюджетного планування.

3. Запровадження гнучких механізмів реагування, зокрема створення дієвих інструментів оперативного коригування фіскальної політики відповідно до поточної економічної ситуації. Наприклад, можливість швидкого перерозподілу бюджетних асигнувань, використання стабілізаційних фондів, застосування автоматичних фіскальних стабілізаторів.

4. Розширення арсеналу інструментів, спрямованих на обмеження системних ризиків у фінансовому секторі, які можуть провокувати інфляційні процеси. Наприклад, застосування контрциклічних буферів капіталу, обмежень

на кредитування в іноземній валюті, регулювання граничних значень показників заборгованості тощо.

5. Впровадження гнучких механізмів ціноутворення, шляхом розробки дієвих механізмів регулювання цін та тарифів на товари та послуги, що мають найбільший вплив на споживчу інфляцію та можуть передбачати застосування заходів адміністративного та економічного регулювання у поєднанні з розвитком конкурентного середовища.

6. Запровадження податкових та інших фіскальних преференцій, спрямованих на заохочення інвестицій у пріоритетні галузі економіки, що дозволить підвищити продуктивність, диверсифікувати виробництво та збільшити пропозицію товарів і послуг.

7. Розробка ефективних механізмів адресної соціальної підтримки вразливих верств населення з метою пом'якшення негативного впливу антиінфляційних заходів на рівень життя громадян.

Отже, адаптація іноземного досвіду реалізації фіскальної політики є важливим напрямом удосконалення інструментарію регулювання інфляції в Україні. Однак цей процес стикається з низкою серйозних проблем, пов'язаних з структурними, інституційними, фінансовими та політичними особливостями вітчизняної економіки.

Для підвищення ефективності антиінфляційної фіскальної політики в Україні необхідним є комплексний підхід, що передбачає: посилення координації з монетарною політикою, підвищення ефективності системи державних фінансів, запровадження гнучких механізмів реагування, посилення фіскального та макропруденційного регулювання, впровадження гнучких механізмів ціноутворення, активізацію фіскальних стимулів для інвестицій, а також посилення соціальної складової фіскальної політики.

Лише за умови системного впровадження таких заходів, з урахуванням вітчизняної специфіки та кращих світових практик, Україна зможе досягти помітних результатів у боротьбі з інфляцією та забезпечити сталий економічний розвиток.

Висновки до розділу 3

У межах дослідження розвитку інструментів монетарної політики для контролю інфляції було проаналізовано ключові механізми впливу центральних банків на цінову стабільність, включаючи управління процентними ставками, операції на відкритому ринку, резервні вимоги та новітні інструменти.

Для ефективного розвитку монетарної політики та адаптації до сучасних викликів необхідно вдосконалити існуючі нормативні акти та розробити нові. Важливо включити блокчейн-технології у фінансовий сектор, регулювати криптовалюту, стимулювати стійкі інвестиції та підтримку зелених проєктів. Потрібно впровадити гнучке регулювання податків та підвищити прозорість державних закупівель, а також забезпечити захист фінансових даних і адаптувати законодавство до нових технологій. Важливо також регулювати використання великих даних та штучного інтелекту у фінансовому секторі та підтримувати професійний розвиток працівників.

Необхідна розробка закону для створення платформ відкритого діалогу з громадськістю з економічних і фінансових питань. Це сприятиме довірі до державних інституцій та дозволить ефективніше взаємодіяти уряду, бізнесу та громадськості, використовуючи сучасні технології. Удосконалення законодавства та розробка нових нормативних актів сприятимуть покращенню монетарної політики, забезпечать стабільність економіки та підтримку сталого економічного зростання.

Дослідження адаптації іноземного досвіду фіскальної політики для контролю інфляції в Україні показало важливість інтеграції найкращих практик з США, Європи та Азії. Це включає покращення координації фіскальної та монетарної політики, вдосконалення податкової системи та управління державним боргом. Результати дослідження підкреслюють важливість поетапного впровадження змін та забезпечення механізмів моніторингу і оцінки результатів реформ. Успішне впровадження цих інструментів може сприяти досягненню оптимального рівня інфляції та сталого економічного розвитку України.

ВИСНОВКИ

Магістерська робота присвячена дослідженню державного регулювання інфляційних процесів в Україні.

В ході дослідження визначено складність та багатогранність інфляційних процесів, а також необхідність системного підходу до їхнього регулювання. Інфляція в Україні має складний характер, що обумовлено як монетарними, так і немонетарними факторами, такими як структурний дисбаланс економіки, монополізація ринків та внутрішньо- зовнішньоекономічні ризики. Визначено, що основними видами інфляції є помірна, галопуюча та гіперінфляція, кожна з яких має свої особливості та механізми розвитку, які досліджені у роботі. Вплив на інфляцію також мають інфляція попиту та інфляція витрат.

Центральне місце у системі регулювання інфляції в Україні займає Національний банк України (НБУ), який здійснює монетарну політику та координує свої дії з Кабінетом Міністрів України. Важливу роль відіграє координація монетарної та фіскальної політики, а також участь таких регуляторних органів, як Антимонопольний комітет України, що забезпечує контроль за конкуренцією та ціноутворенням. Ефективність державного регулювання інфляції залежить від комплексного застосування ринкових механізмів та обмеженого використання адміністративних методів.

Порівняння з успішними практиками розвинених країн, таких як США, країни Європейського Союзу та азійські країни, показало, що ефективне управління інфляційними процесами потребує гнучкого підходу, збалансованої монетарної політики та ефективного поєднання структурних інструментів для контролю цін.

В аналізі процесу управління інфляцією в Україні було досліджено еволюцію підходів НБУ та уряду до регулювання інфляційних процесів, включаючи перехід до режиму інфляційного таргетування, реформування монетарної політики та розвиток інструментів регулювання. Особлива увага була приділена вивченню специфічних викликів, з якими стикається Україна у

процесі управління інфляцією. До них належать висока доларизація економіки, значний рівень тіньового сектору та залежність від зовнішніх ризиків, таких як коливання світових цін на енергоносії та інші сировинні товари. Ці виклики ускладнюють процеси стабілізації та знижують ефективність традиційних монетарних інструментів.

Дослідження показало, що для подолання цих викликів необхідно вдосконалити координацію між різними гілками влади у процесі управління інфляцією. Це передбачає тісну співпрацю між НБУ, урядом та іншими державними органами для узгодження економічної політики та забезпечення її ефективного виконання. Крім того, важливо розвивати ринкові механізми ціноутворення, які б сприяли зменшенню інфляційних очікувань та забезпечували прозорість цін.

Іноземний досвід також вказує на необхідність посилення інституційної спроможності регуляторів. Наприклад, у США успішна система гнучкого таргетування інфляції дозволяє Федеральній резервній системі швидко реагувати на економічні зміни, підтримуючи стабільність цін та економічне зростання. У Європейському Союзі консервативна монетарна політика орієнтована на зниження державного боргу та підтримку стабільного бюджету, що забезпечує довіру до державних фінансів та знижує вартість запозичень на міжнародних ринках. Азійські країни, такі як Японія та Південна Корея, ефективно поєднують монетарні та структурні інструменти для контролю цін, приділяючи велику увагу освіті та науково-дослідній діяльності.

Застосування іноземного досвіду допоможе Україні забезпечити стабільне зростання економіки та ефективно контролювати інфляційні процеси. Впровадження гнучкого підходу до монетарної політики, розвиток ринкових механізмів та посилення інституційної спроможності регуляторів сприятимуть покращенню якості життя населення та досягненню довгострокової фінансової стабільності. Важливо також продовжувати реформування монетарної політики та залучати до процесу управління інфляцією досвідчених фахівців та міжнародних експертів, що дозволить ефективніше реагувати на виклики сучасної економіки.

Результати аналізу підкреслюють важливість комплексного підходу до управління інфляцією, який поєднує монетарні, фінансові та структурні інструменти з урахуванням національної специфіки та глобальних економічних тенденцій. Дослідження показало, що для успішного регулювання інфляційних процесів в Україні необхідно адаптувати найкращі світові практики та розвивати власні ефективні механізми регулювання цінової стабільності.

Аналіз розвитку інструментів монетарної політики для контролю інфляції включав вивчення ключових механізмів впливу центральних банків на цінову стабільність, таких як управління процентними ставками, операції на відкритому ринку, резервні вимоги та новітні інструменти, що дозволило визначити ефективність управління інфляцією за допомогою використання широкого спектру інструментів та враховуючи специфіку економіки та поточну ситуацію на фінансових ринках.

Для забезпечення ефективного розвитку інструментів монетарної політики та адаптації до сучасних економічних викликів, необхідно вдосконалити існуючі та розробити нові нормативні акти. В першу чергу, варто оновити Закони України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" для впровадження блокчейн-технологій, "Про валюту і валютні операції" для регулювання криптовалют та фінансових технологій, Податковий кодекс України для стимулювання стійких інвестицій, "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" для підтримки зелених інвестицій, Бюджетний кодекс України для гнучкого регулювання податків в залежності від економічного циклу, "Про публічні закупівлі" для підвищення прозорості використання державних коштів, "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України" для захисту фінансових даних, "Про захист персональних даних" для адаптації до нових технологій, "Про захист прав споживачів" для регулювання використання великих даних та штучного інтелекту, "Про інноваційну діяльність" для підтримки сучасних технологій у фінансовій сфері, "Про професійний розвиток працівників" для підвищення кваліфікації працівників фінансового сектору та "Про доступ до публічної інформації" для звітування про стан монетарної політики.

Крім того, варто розробити Закон України "Про громадський діалог" для створення платформ для відкритого діалогу з громадськістю з економічних та фінансових питань. Чинні закони, орієнтовані на забезпечення доступу до інформації, не створюють правової бази для структурованого діалогу з громадськістю. Запропонований закон дозволить створити ефективні механізми для взаємодії між урядом, бізнесом та громадянським суспільством, що сприятиме довірі до державних інституцій. Він також врахує сучасні технологічні можливості для діалогу та формалізує процеси залучення громадськості, враховуючи міжнародні практики.

Таким чином, удосконалення вищенаведених законів та розробка Закону України "Про громадський діалог" сприятимуть покращенню монетарної політики, забезпечать економічну стабільність та створять сприятливі умови для розвитку фінансових технологій в Україні, що дозволить ефективніше реагувати на сучасні виклики та підтримувати стає економічне зростання.

При вивченні адаптації іноземного досвіду реалізації фіскальної політики для оптимізації рівня інфляції в Україні було досліджено особливості американської, європейської та азійської моделей фіскального регулювання. Встановлено, що застосування цих моделей може бути ефективним за умови врахування специфіки української економіки. Зокрема, значна увага була приділена проблемам координації фіскальної та монетарної політики, вдосконаленню системи фіскального планування та оптимізації податкової системи в контексті контролю інфляції.

Загальні висновки дослідження підкреслюють важливість комплексного підходу до впровадження зарубіжних практик, що враховує інституційні, структурні та фінансові особливості України. Було визначено основні напрями адаптації іноземного досвіду, включаючи розвиток механізмів координації між регуляторами, вдосконалення інструментів управління державним боргом та посилення системи соціального захисту. Успішна імплементація розглянутих інструментів та практик може сприяти досягненню оптимального рівня інфляції та забезпеченню сталого економічного розвитку України.

У результаті дослідження було сформульовано рекомендації щодо вдосконалення системи управління інфляцією в Україні, що включають адаптацію найкращих світових практик та розвиток власних ефективних механізмів регулювання цінової стабільності. Важливим аспектом є забезпечення поетапного впровадження змін та ефективних механізмів моніторингу й оцінки результатів реформ, що дозволить не лише досягти оптимального рівня інфляції, але й забезпечити умови для стабільного економічного розвитку України в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 23.07.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 24.10.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. Ст. 572.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №13-14, №15-16, №17. Ст. 112.
4. Про валюту і валютні операції: Закон України від 27.07.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. №30. Ст. 239.
5. Про Національний банк України: Закон України від 23.07.1999. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №29. Ст. 238.
6. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 27.05.2013. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №19-20. С. 190.
7. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №29. Ст. 137.
8. Про державний бюджет України на відповідний рік: Закон України від 23.11.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. №05. Ст. 46.
9. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №12. Ст. 64.
10. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №9. Ст. 89.
11. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. №45. Ст. 384.
12. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. №34. Ст. 481.
13. Про заходи щодо забезпечення стабільності національної валюти України: Указ Президента України від 12.06.2006 року №468/2006. *Офіційний вісник Президента України*. 2006. №23. Ст. 1144.

14. Про забезпечення контролю за цінами на основні споживчі товари: Указ Президента України від 01.11.2007 року №1056/2007. *Офіційний вісник Президента України*. 2007. №42. Ст. 1742.

15. Про заходи щодо вдосконалення державного управління у сфері монетарної політики: Указ Президента України від 07.03.2013 року №120/2013. *Офіційний вісник Президента України*. 2013. №12. Ст. 482.

16. Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 року №1078. *Офіційний вісник України*. 2003. №29. Ст. 1467.

17. Про затвердження Порядку застосування адміністративних санкцій за порушення законодавства про ціни і ціноутворення: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2007 року №955. *Офіційний вісник України*. 2007. №57. Ст. 2300.

18. Про затвердження Порядку моніторингу цін на ринках товарів і послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 року №1097. *Офіційний вісник України*. 2016. №3. Ст. 93.

Спеціальна література:

19. Антимонопольний комітет України. URL: <https://amcu.gov.ua/>.

20. Бартко М.Т. Прогнози інфляційних процесів в Україні. Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід [Електронний ресурс]: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 19 травня 2023 р. Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2023. С. 62-65.

21. Бахшієва А. А. Державна антиінфляційна політика в умовах соціально-економічної кризи: кваліфікаційна робота: спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Поліський нац. ун-т, каф. економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління ; наук. кер. Войтенко А. Б. Житомир, 2023. 33 с.

22. Бахшієва А. А. Інфляційні процеси в Україні в умовах соціально-економічної кризи. Маркетинг, фінанси, ІТ: облік та управління в умовах кризи:

матеріали круглого столу Житомир – Чернівці (14 березня 2023 р.): зб. тез. Житомир: Поліський національний університет, 2023. С. 36–37.

23. Богданова Т., Соколова Г. Пріоритети зовнішньої політики Нової Зеландії у XXI столітті. *Старожитності Лукомор'я*. 2022. № 2 (11). С. 104-112.

24. Волкова Н.І., Бартош А.А. Деякі аспекти вдосконалення операцій з облігаціями внутрішніх державних позик в Україні. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Особливості фінансових відносин в умовах воєнного стану. URL: <https://japfd.donnu.edu.ua/article/view/15846>.

25. Гаркуша Ю.О., Матушевська В.Ю. Банківські інструменти кредитного забезпечення великих підприємств в Україні. *БізнесІнформ*, 2024. № 1. С. 292-297.

26. Грошовий ринок та інфляція. Опорний конспект лекції з дисципліни «Фінанси і фінанси підприємств». для студентів спеціальності 073 Менеджмент. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/28702/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%206%20%284%29.pdf>.

27. Груй А. Монетарна політика з точки зору економіста Національного банку України. Експертна платформа: сайт. 13.10.2020. URL: https://expla.bank.gov.ua/expla/news_0176.html.

28. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

29. Економіка Фінляндії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%B4%D1%96%D1%97.

30. Економічна теорія: підручник / за заг. ред. В. П. Якобчук. К.: Видавництво Ліра-К, 2020. 450 с.

31. Єріс Л.М. Визначення інфляційних очікувань в банківській діяльності через оцінювання ефективності застосування інструментів грошово-кредитної політики. *Ефективна економіка*. №2, 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2753>.

32. Єфімова Г.В. Виявлення та раннє попередження загроз в поточному управлінні підприємством. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. Серія «Економічні науки». № 3. 2018. С. 14-21.

33. Жолудь О. Південна Корея: справжні причини грандіозного зростання. Економічна політика. URL: <https://voxukraine.org/pivdenna-koreya-spravzhni-prichini-grandioznogo-zrostannya>.

34. Іванов Р.В., Гуртовий Ю.В. Фактори впливу на офіційний курс гривні як індикатор валютної безпеки України. *Економіка і менеджмент 2024: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 2024 р.: у 9 т.* Дніпро: Видавець Біла К. О., 2024. С. 28-31.

35. Ізраїльський шекель. URL: <https://znaki.fm/uk/currencies/israeli-shekel/>.

36. Ільчук П.Г., Коць О.О., Данилів І.Л. Інфляційне тагетування як стратегія ГКП: закордонний та вітчизняний досвід. *Мукачівський державний університет. Економіка і суспільство*. Випуск № 11/2017. С. 426-432.

37. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 528 с.

38. Інфляційний звіт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report>.

39. Інфляція: що це таке, як вона працює та як впливає на нас. URL: <https://ucap.io/inflation-explained/>.

40. Інфляція почне знижуватися в наступному році, а економіка й надалі зростатиме – Інфляційний звіт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-pochne-znijuvatisya-v-nastupnomu-rotsi-a-ekonomika-y-nadali-zrostatime--inflyatsiyniy-zvit-nbu>.

41. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у 2023 році. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-u-2023-rotsi>.

42. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у вересні 2024 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-u-veresni-2024-roku>.

43. Кравченко С. Проблеми інфляції в ринковій економіці й антиінфляційна політика держави. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 8. С. 8–11.
44. Крамар В.Р., Пілько А.Д. Моделі аналізу інфляційних очікувань. *Науковий погляд: економіка та управління*, №2 (78) / 2022 С. 164-172.
45. Кращий центробанк у світі. Що треба знати про ще одне сінгапурське диво. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/03/13/646012/>.
46. Круш П. В., Клименко О. В. Інфляція: суть, форми та її оцінка: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 288 с.
47. Куркова К.М. Особливості державної науково-технологічної політики Японії на сучасному етапі її розвитку. *Держава та регіони*. Серія: Право, 2020 р., № 3 (69) том 2. С. 73-79.
48. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с.
49. Майстренко О.С. Сутність і принципи формування облікової ставки центрального банку. *Банківська справа*. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Випуск 1 (153). С. 54-59.
50. Майстренко О.С., Майстренко С.В. Від'ємні відсоткові ставки як інструмент монетарної політики. Теоретичні засади та макроекономічні аспекти розвитку фінансових систем. *Вісник університету банківської справи*. 2020 № 3 (39). С. 25-29.
51. Марцин В. С. Інфляційні процеси, причини їх виникнення та шляхи подолання в Україні. *Регіональна економіка*. 2021. №1. С. 21-29.
52. Матвійчук Н. М. Національний банк та грошово-кредитна політика: конспект лекцій (електронне видання). Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 91 с.
53. Мельник Т.В. Інструменти монетарної політики та практика їх застосування Національним банком України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. С. 113-119.
54. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування. Практичний посібник. Федерація канадських муніципалітетів. Проєкт міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2020

рік.

URL:

https://decentralization.ua/uploads/library/file/602/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_2.pdf.

55. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>.

56. Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 13%. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-13-19668>.

57. Новак С. М. Еволюція світової валютної системи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2014. vol. 1. С 213-220. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Fkd_2014_1_28.pdf.

58. Огляд торговельної політики Японії. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=7f7d6c64-3217-4108-9fab-4de0f539510c&title=MonitoringTorgovelnaiPolitikiKrainchlenivSot?omfrgmioclxlgtt>.

59. Олексенко Р.І. Причини та наслідки інфляційних процесів в Україні. *Ефективна економіка*. 2009. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=44>.

60. Пасічний М. Д. Фінансова політика держави : монографія. Київ Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 440 с.

61. Пивоварова Г.Б. Хеджування валютних ризиків кредитного портфеля АТ «Укрзалізниця». Електронне наукове видання «Ефективна економіка». 2019. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/157.pdf.

62. Підвищення податків в Україні: ключові положення Закону та ризики. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/231164_pdvishchennya-podatkv-v-ukran-klyuchov-polozhennya-zakonu-ta-riziki.

63. План для Ukraine Facility 2024-2027. URL:
<https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>.

64. Подолання інфляції в Україні: спільне завдання для Національного банку та Уряду. URL:
http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2001/o15_ur.pdf.

65. Режим інфляційного таргетування. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/monetary/about/inflationtargeting>.

66. Російські енергетики підказали, куди бити, щоб зупинити наші АЕС». Які наслідки від наймасованішого обстрілу енергосистеми України. URL:
<https://forbes.ua/war-in-ukraine/rosiyski-energetiki-pidkazali-kudi-biti-shchob-zupiniti-nashi-aes-yaki-naslidki-vid-naymasovanishogo-obstrilu-energosislemi-ukraini-16112022-9819>.

67. Сменковський А. Інфляція та економічне зростання: статистичний вимір. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 5–6. С. 45–54.

68. Споживацькі настрої українців у другий рік повномасштабного вторгнення. Deloitte. 13.03.2024. URL:
<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ua/Documents/consumer-business/consumer-behavior-2024.pdf>.

69. Стеценко Б.С. Інституційна фінансова інфраструктура: глобальні імперативи та українські реалії : монографія. Київ : КНЕУ, 2019. 247 с.

70. Тарасенко, А. Інфляція як міра економічної стійкості України під час російського вторгнення. Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. 2023. 2(2). <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2023-2-2-4>.

71. Тильчик В.В., Шишка Р.Б., Мельник О.О. Від'ємні відсоткові ставки за банківськими вкладами (депозитами): переваги та недоліки. *Право та державне управління*. 2024. № 1. С. 238-243.

72. У Сінгапурі найвища інфляція за 14 років на харчові продукти й паливо. URL:
<https://forbes.ua/news/u-singapuri-nayvishcha-inflyatsiya-za-14-rokiv-na-produkti-kharchuvannya-ta-palivo-23082022-7859>.

73. Уряд України відданий впровадженню реформ, які було визначено у співпраці з міжнародними партнерами: Сергій Марченко на зустрічі фінансового блоку G7. URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/the_government_of_ukraine_is_committed_to_implementing_the_reforms_identified_in_cooperation_with_international_partners_sergii_marchenko_at_the_meeting_of_the_g7_financial_bloc-4240.

74. Хмарська І., Кучерява К., Клімова І. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. (42). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>.

75. Чернеженко О. Демократичний розвиток та консолідація місцевої влади в Іспанії. *Історико-правовий часопис*. РОЗДІЛ II. Конституційне, адміністративне, фінансове та міжнародне право. 2016. №1 (7). С. 101-107.

76. Шапошников К., Крилов Д., Якушко І. Сутність та види фіскальних інструментів. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. Фінансові ресурси: проблеми формування та використання. 2021. № 2 (26). С. 164-171.

77. Шинкар А.М. Грошово-кредитні інструменти як засіб економічного зростання. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2005. № 1. С. 81-87.

78. Шинкар В.А., П'ясецька-Устич С.В. Макроекономіка: теорія і практикум. Шинкар В.А., П'ясецька-Устич С.В. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. 480 с.

79. Що таке інфляція простими словами? URL: <https://mixfin.com/ua/blog/shcho-take-infliatsiia>.

80. Що таке рефінансування. URL: <https://unexbank.ua/blog/pro-refinansuvannya-prostimi-slovami>.

81. Як Національний банк може впливати на інфляцію, використовуючи облікову ставку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/about/keyrate-inflat>.

82. Ataeva N., Abdullayeva M. Mechanisms to ensure the development of the economy of the future in the context of global change. *Futurity Economics&Law*, 2022. 2(2). URL: <http://www.futurity-econlaw.com/index.php/FEL/article/view/37>.

83. Blot C., Creel J., Geerolf G., Levasseur S. Heterogeneity of inflation in the euro area: more complicated than it seems. *Monetary Dialogue Papers*, 2022. Pp.1 - 31.

84. Bundesbank: What It Means and how It Works. URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/bundesbank.asp>.

85. Filardo A, M Lombardi M. Minesso Ferrari and C. Montoro. Monetary policy, commodity prices, and misdiagnosis risk. *International Journal of Central Banking*, 2020. Vol 16. № 2. Pp. 45–79.

86. Frank Shostak. Commodity Prices and Inflation: What's the connection. Mises Institute. URL: <https://web.archive.org/web/20090807064142/http://mises.org/story/3018>.

87. Inflation Targeting Has Been A Successful Monetary Policy Strategy. URL: <https://live-nber.pantheonsite.io/sites/default/files/2020-05/apr98.pdf>.

88. International monetary fund. URL: <https://www.imf.org/en>.

89. John McDermott, Rebecca Williams Inflation. Targeting in New Zealand: an experience in evolution. Reserve Bank of New Zealand – Te Pūtea Matua. 12 April 2018. URL: <https://www.rbnz.govt.nz/en/hub/publications/speech/2018/speech2018-04-12>.

90. Kuroda Iwao. Inflation Targeting in Canada, New Zealand, Sweden, the United Kingdom, and in General. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-349-25382-1_8.

91. Monetary policy. Deutsche BundesBank Eorosystem. URL: <https://www.bundesbank.de/en/tasks/monetary-policy/monetary-policy-625914>.

92. Manzhura O., Pochenchuk G., Kraus N. Innovative changes in financial and tax systems in the conditions of digital transformation. *Baltic Journal of Economic Studies*, 2022. Vol. 8, no. 1. 94–102.

93. Nello S.S. The European Union: Economics, Policies and History. URL: https://www.researchgate.net/publication/297698731_The_European_Union_Economics_Policies_and_History.

94. State of the art of inflation targeting.. Bank of England – Centre for Central Banking Studies. 2012: 17, 18–44. URL:

<https://web.archive.org/web/20170811125823/http://www.bankofengland.co.uk/education/Documents/ccbs/handbooks/pdf/ccbshb29.pdf>.

95. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/>.